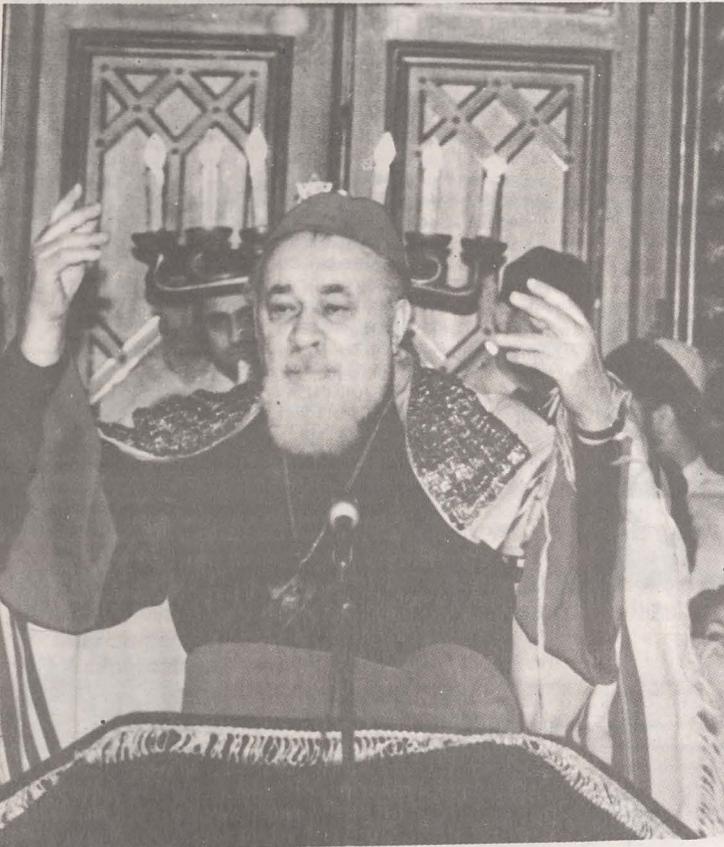

REALITATEA EVREIASCĂ

PUBLICAȚIE A FEDERAȚIEI COMUNITĂȚILOR EVREIEȘTI DIN ROMÂNIA

ANUL XL • NR. 6 (806) • 1-15 IUNIE 1995 • 3-17 SIVAN 5755 • 12 PAGINI - 150 LEI

IAHRZEIT PENTRU ȘEF RABINUL DR. MOSES ROSEN

Ca omagiu pentru marele dispărut, publicăm un articol din volumul „Eseuri biblice” despre ȘAVUOT

ȘEF RABIN DR. MOSES ROSEN

O reacție spirituală în lanț

Perdeaua mileniilor se dă în lături. Pe fundalul unui pisc de munte, zărim un om, care strânge la piept o comoară. O strânge cu blândețe și dragoste. Pe chipul său nu se poate citi nimic din căutătura hrăpărețului care vrea să păstreze comoara numai pentru sine, ci, dimpotrivă, el radiază de bucuria supremă a dăruirii. Omul împarte, împarte mereu. În toate cele patru vânturi ale lumii, deasupra zărilor istoriei, el azvârle această bogăție într-o necontenită dezlănțuire de risipă. La rândul lor, cei ce se împărtășesc din nestematele ei nu le păstrează numai pentru sine, ci le împărătesc mai departe. Pe măsură ce dau mai mult altora, în loc să sărăcească, ei se îmbogățesc mai mult.

O reacție spirituală în lanț, iată ce a însemnat comoara învățăturii coborâtă de pe înălțimile muntelui - iar brațele care au dezlănțuit-o au fost acelea ale uriașului între uriașii spiritului uman, învățătorul nostru Moșe.

Au mai fost și alte învățături înaintea aceleia a Decalogului. Ele au constituit monopolul unei caste de privilegiați care nu voiau să fie

n numai stăpânii bogățiilor materiale, ci și ai celor ale spiritului. Erau sortite să rămână o taină a celor puternici, să fundamenteze nedreptatea.

Decalogul a proclamat o învățătură menită să cuprindă întregul norod, „precum apele cuprind întregul ocean” (Ișaiahu). Lapidarele sale cuvinte au enunțat invincibila forță a legii morale, care va trebui să reglementeze raporturile reciproce. Ideile ce au pornit din cele două table ale legii sinaitice aveau scopul de a deveni temelia morală a orânduirii dreptății.

Glasul poruncilor de pe munte l-a făcut pe om să tresară. Revelația i-a luminat sufletul și mintea. El a aflat atunci că lumea aceasta nu trebuie să fie o junglă și că în mâinile sale se află posibilitatea de a o transforma într-un paradis.

Învățătura a pornit la drum. Câte piedici nu i s-au pus în cale! Au fost tirani naivi care au crezut că-i vor putea pune călușul în gură.

Continuare în pag. 9

La 28 mai a.c. (28 Yiar 5755), a avut loc, la Templul Coral din București, ceremonia comemorării unui an de la stingerea din viață a Șef Rabinului dr. Moses Rosen, zihrono livraha, manifestare organizată sub egida F.C.E.R.

Au participat conducători ai F.C.E.R., în frunte cu dl acad. Nicolae Cajal, președintele acesteia, dl Victor Opaschi, consilier prezidențial, dl Petre Crișan, ministrul comerțului, dl Ivan Truțer, secretar executiv al Consiliului pentru Minoritățile Naționale, reprezentant al Guvernului României, dl Ion Nicola, director la Secretariatul de Stat pentru Culte, dl prof. dr. Ștefan Cazimir, deputat, alți parlamentari, personalități ale vieții culturale românești, reprezentanți ai altor etnii, președinți de comunități din țară, ziarști, un numeros public.

Au fost de față Excelența Sa dl Avshalom Megiddon, ambasadorul Israelului la București, Excelența Sa dr. Anton Rossbach, ambasadorul Germaniei la București, cu doamna, dl Michael Einik, consilier al

Ambasadei S.U.A., dl Vsevolod Filipp, secretar cu probleme culturale al Ambasadei Rusiei, dl Petr Sikola, consilier cu probleme politice al Ambasadei Republicii Cehe, dl Serje Cwajjenbaum, director general al Congresului Mondial Evreiesc - Secția Europeană, dl Itzhak Artzi, fost membru al Knesset-ului, viceprimar al Tel Aviv-ului, dl Rabin Menahem Hacohen, fost membru al Knesset-ului, dl Joshua Greene, reprezentantul F.M.I. în România, dl dr. Zvi Feine, director al Programului „Joint” pentru România, dna Tova Bin Nun, director al Agenției Evreiești, filiala din România.

Serviciul divin a fost oficiat de prim-cantorul Willy Harnik, iar cântecele sinagogale adecvate comemorării au fost interpretate de Corul Templului Coral (dirijor Roger Avramescu). În fața Aron Kodeș-ului deschis, dl Prim Rabin Ernest Neumann a rostit rugăciuni pentru România și pentru Israel.

În continuare au luat cuvântul dl acad.

Continuare în pag. 5

Cuvântarea domnului acad. NICOLAE CAJAL

Excelențe,
Dragi oaspeți de peste hotare,
Iubiți frați și surori,
Doamnelor și domnilor,

Acum, la un de când Șef Rabinul dr. Moses David Rosen, zihrono livraha, a trecut din existență în amintire, nu ne putem pleca mai adânc în fața memoriei sale decât stăruind asupra unuia din propriile-i gânduri privind linia subțire ce desparte viața de moarte. „Fiecare dintre noi este arhitectul propriei veșnicii”, scria regretatul nostru lider spiritual într-unul din eseurile sale. „Cu fiecare gând înaripat, cu fiecare sentiment nobil, cu fiecare faptă bună, adăugăm o cărămidă la palatul eternității noastre. Când haina de lut coboară în întunericul mormântului, acest palat al realizării noastre în slujba binelui și frumosului reprezintă eternitatea pe care noi înșine ne-am zidit-o”.

Cuvintele pălesc în fața tumultului de complexitate, de acoperire a istoriei unei obștii, a istoriei unui secol. Imbinând spiritul cu acțiunea, credința cu lupta, excepționalele însușiri intelectuale cu scopurile imediate ale vieții, comprimând la minimum timpul-odihnă în favoarea timpului-muncă, Șef Rabinul dr. Moses Rosen a reușit acea fuziune perfectă între viața personală și cea publică - dominantă a oricărei mari personalități. Existența sa particulară a luat chipul istoriei comunității - cu viața ei văzută și nevăzută, cunoscută sau necunoscută. Numai o energie ieșită din comun, luminată de o profundă, vastă cultură, numai o clarviziune istorică realistă, stimulată de sentimentul de responsabilitate față de sine

- și mai ales față de obște - l-au determinat marile bătălii, dintre care multe le-a câștigat. Abia în ultimii ani, prin volumul memorialistic „Primejdii, încercări, miracole” și prin „Documentele inedite” publicate în periodicalul „Înființat de el, „Revista Culturii Mozaic”, ne-a fost dat să le aflăm adevăratele dimensiuni și sacrificii! A făcut eforturi și a acționat până în ultima clipă pe baricadele dreptului de a trăi în adevăr și demnitate al obștii noastre, împotriva mării verzi sau brune, a epidemiei de „rinocerită” care - din păcate - amenință din

nou lumea.

Comemorăm un an de când, în preajma Zilei Revelației Sinaitice, la 21 Yiar după calendarul ebraic, la 6 mai după calendarul universal, Șef Rabinul dr. Moses Rosen a plecat dintre noi. Momentul acestui transfer din biologic, temporal în etern, spiritual nu este lipsit de valoare simbolică, de o anume suprapunere ideatică între Șavuot, ce marchează marele salt al gândirii umane de la idolatrie la concept, de la materialitate la abstracțiune, de la legea junglei la legea morală (dăruirea Decalogului pe muntele Sinai) și esența vieții și activității celui care a fost vreme de peste patru decenii păstorul nostru spiritual. Ce altceva i-a fost întreaga existență decât neostenită strădanie de a-L înțelege, de a-L iubi pe Dumnezeu? Ce altceva a făcut Șef Rabinul dr. Moses Rosen decât să sapsă cât mai adânc în sufletele noastre - cum adesea îi plăcea să spună - pentru a scoate la suprafață acea scânteie de dumnezeire care palpăie în fiecare din noi? Ce altceva sunt lucrările și cărțile sale - eseuri, exegeze biblice, evocări, predici, irmiade moderne - decât colocolii cu sine însuși pe tema veșnicului legământ dintre Creator, Carte și Om celebrat de Șavuot?

Îmbinând meditația cu acțiunea, credința de apărător al luminii cu lupta pentru ea aceasta să nu fie stinsă, talentul literar cu scopurile imediate ale vieții, cărțile sale fac dovada unui fin și profund gânditor, adânc înrădăcinat în mult milenara spiritualitate iudaică, foarte

Continuare în pag. 5

ÎN PAGINILE 6 - 7:

● IMAGINEA
ȘEF RABINULUI
DR. MOSES ROSEN
AȘA CUM APARE
DIN SCRIERILE SALE

DOUĂ CĂRȚI DIN LITERATURA IDIȘ TRADUSE RECENT ÎN LIMBA ROMÂNĂ

„Scamatorul din Lublin“

Un nou volum de Isaac Bashevis-Singer, tradus din idiș de Anton Celaru, și-a făcut apariția, zilele trecute, în librării.

Scos de editura bucureșteană „Casa Școalelor”, volumul are două secțiuni, care-i dau și titlul: mai întâi, un roman scurt, dar foarte dens, „Scamatorul din Lublin”, urmat de un număr de povestiri, grupate sub titlul uneia dintre cele mai reprezentative: „Cabalistul de pe East-Broadway”. Cartea este realizată în excelente condiții tipografice. Coperta, semnată de tânărul grafician Matei Șerban, reproduce detaliul din două picturi de Marc Chagall. Lansarea volumului a avut loc marți, 16 mai a.c., la Librăria „Mihail Sadoveanu”. În fața unui public numeros, au luat cuvântul: doamna MARIA GRACIOV, redactorul cărții, din partea Editurii „Casa Școalelor”; domnul av. IULIAN SORIN, secretar general adjunct al Federației Comunităților Evreiești din România; domnul ANTON CELARU; doamna LILY HAHAMI, consilier cultural al Ambasadei Israelului și scriitorul MIRCEA CIOBANU.

Din cuvântul domnului IULIAN SORIN

În alocuțiunea D-sale, dl av. Iulian Sorin, secretar general adjunct al F.C.E.R., a ținut să menționeze că nu este nici critic literar, nici editor, nici scriitor, ci un simplu cititor, amintind o apreciere a lui Abba Eban, fost ministru de externe al Israelului, față de cărțile scrise de Henry Kissinger, fost secretar de stat al S.U.A.: „Nu știu cât de mare scriitor este Kissinger, dar cel ce reușește să-i citească până la capăt cărțile este un mare cititor”. De aceea nu și-a expus opinia decât în această calitate, considerând că sintagma cea mai potrivită în cazul cărții de

față este aceea de „fericită simbioză”, fiindcă, a argumentat: D-sa, „pe coperta cărții vom găsi scris numele lui Bashevis-Singer și numele lui Anton Celaru. Primul este scriitorul și secundul - talmăcitorul”. D-sa a făcut o incursiune în biografia lui Bashevis-Singer, „transplantat din Polonia natală în generoasa Americă, ducând cu el spiritualitatea, savoare, viața evreiești din răsăritul Europei, transfigurând-o în operele sale literare, dându-ne o bogăție de informații, de imagini, de conflicte sociale, de relații interumane care îmbogățesc cultura și spiritualitatea de pe toate meridianele”. În acest context, a amintit că, după nouă ani de la apariția acestei cărți în engleză, a fost ales membru al Academiei de Arte și Științe a Americii, în anul 1969, iar în 1978, i s-a decernat Premiul Nobel. D-sa a finalizat caracterizarea autorului citând motivația dată de juriul care i-a acordat Premiul Nobel: „Pentru arta sa narativă plină de pasiune, care, având rădăcini într-o tradiție culturală polono-evreiască, dă viață condiției umane universale”. Dar vorbitorul și-a cerut permisiunea să citeze și o altă caracterizare a lui Bashevis-Singer, cea dată de un poet de limbă idiș din România, Israel Bercovici, care a fost și secretar literar al Teatrului Evreiesc de Stat din București: „Darul său de povestitor înnăscut, imbinarea de cronică a oamenilor umili, de sașă și fabulos, fuziunea sensibilă a tradiției hasidice cu cea mai bună moștenire a culturii occidentale îi câștigă o largă audiență”. D-sa a apreciat că această caracterizare este atotcuprinzătoare. Analizând modalitatea prin care această mare creație putea fi pusă la îndemâna cititorului din România,

LITERATURĂ

vorbitorul a aratat că trebuia îndeplinite trei condiții: „profunda cunoaștere a limbii idiș, profunza cunoaștere a spiritualității, a cutumelor, a vieții evreiești în toată plinătatea și complexitatea ei, în specificitatea ei și calitatea de a fi un mănăitor iscusit al condeiului”. Și iată că, la poalele înveșmântate în podgorii ale pitorescului Huși, la 15 ani după nașterea lui Bashevis-Singer, se naște Anton Celaru”. După o caracterizare a activității publicistice a talmăcitorului, printre care și îndelunga colaborare la „Revista Culturii Mozaic”, numită astăzi „Realitatea Evreiască”, enumerând și alte traduceri literare din idiș în română ale lui Anton Celaru, dl av.

ISAAC BASHEVIS - SINGER

LAUREAT AL PREMIULUI NOBEL

Iulian Sorin a citat două versuri din excepționalul volum de poezie, rod al colaborării traducătorului sus-amintit cu poetul Petre Solomon, intitulat „In ochii unei cafele negre”: „Fericea supremă așteptată cu jind / Era răsuțirea pe timplă a unui fir de argint”, felicitându-l pe cel de sub a cărui frunte înflorită de „fire de argint” au izvorât asemenea „măiestre talmăciri ale operei lui Bashevis-Singer”, puse astfel la îndemâna cititorilor din România, realizând și pe această cale ceea ce dl acad. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R., obișnuiește să formuleze drept motto al strădaniilor D-sale: „Prin cunoaștere - apropiere, prin apropiere - înțelegere și prin înțelegere - mai mult decât ceea ce se numește astăzi toleranță prietenie”.

În încheiere, vorbitorul a adresat mulțumiri celor care au contribuit la editarea și lansarea cărții și, desigur, traducătorului, căruia i-a urat „îndelungă înziliră și întru toate ale scrisului bună sporire”.

Din cuvântul domnului ANTON CELARU

„Literatura idiș - ilustrată, la reînnoirea ei în spirit modern, de sarcasmul vituperant al scrierilor lui Mendele Moïher-Șforim, de zămbetul tragic al lui Șalom Alehem și de aspirația spre sublim a lui Ițhoc-Leibuș Peret - a rămas multă vreme, inclusiv într-o bună parte a operei lui Isaac Bashevis-Singer, ancorată în așa-numitul «târg evreiesc», o așezare umană și o cultură umană de un tip aparte, chiar și atunci când, prin migrare, a luat forma unor cartiere ale marilor orașe. În pofida separării - care nu-i totuși cu izolarea - de societatea înconjurătoare, viața

a păstrat acolo o rigoare spirituală specifică, de ordin religios, etic, juridic și o nescutată forță de autoregenerare.

Eroul romanului «Scamatorul din Lublin» își are obârșia în acest mediu. Educația tradițională evreiască și-a pus asupra personajului o amprentă de neșters, dar nu ferită de fascinațiile contemporaneității, amplificate de înșăși profesia lui de scamator și acrobat de excepțional talent. Balansul său pe sarmă la mare înălțime capătă un corespondent frapant în balansul său sufleteșc între

voluptatea stilului său amoral de viață și conștiința tot mai apăsătoare a încălcării comandamentelor legii ludaice.

Caleidoscopică pe plan social și psihologic, transgresând mediul evreiesc pentru a pătrunde adânc în compartimente semnificative ale vieții poloneze, portretizând o Varșovia în furtunoasă transformare, narațiunea devine până la urmă romanul unei penitente Pocînța aspră la care eroul se supune în încheierea tribulațiilor sale ne situează în tipică atmosferă hasidică. Claustrat prin proprie voință într-o carceră zidită în curtea casei sale din Lublin, fostul scamator întrupează, într-o versiune extremă și patetică, viziunea lui Baal Șem Tov, întemeietorul mișcării hasidice, despre șansa ieșirii din păcat și viciu printr-un efort de voință purificatoare”.

Secțiunea a doua a cărții conține un număr de povestiri care relevă preferința asiduă a scriitorului pentru genul fantastic, care-i deschide spații largi de mișcare în freamătul Diasporei evreiești din Europa răsăriteană de odinioară. Mituri străvechi supraviețuiau în subconștientul colectiv și ritmul respirației cotidiană a orașelului, inspirând o bogată creație folclorică. Potrivit înșeși mărturisirilor scriitorului, multe din personajele sale sunt de inspirație folclorică. El credea că suntem înzestrați cu forțe încă nerelevante omului și-și exprima speranța că urmașii noștri vor fi atât de saturați de tehnologie, încât vor întreprinde prospecțiuni în bogățiile lor interioare și vor descoperi adevărate minuni. Dacă ar mai fi fost în viață, Isaac Bashevis-Singer s-ar fi bucurat să privească și să râsfoiască noul volum apărut în românește. Tradus, încă înainte de a se stinge din viață, în numeroase limbi ale lumii, scriitorul a dăruit operei sale valențe universale, tocmai prin autenticitatea mediului descris de el, prin umanitatea profundă a eroilor săi. Succesul volumului «Ghimpl - netotul și alte povestiri», scos în 1990

Din cuvântul scriitorului MIRCEA CIOBANU

„Suntem datori evreilor în multe privințe, chiar pentru că Dumnezeuul nostru este Dumnezeuul lui Avraham, Ițzhak și Iacov, chiar și pentru faptul că am ieșit noi, Europa întreagă, din sălbăcie prin ascultarea celor Zece Porunci și prin preluarea lor. Avem datorii mari față de acest popor și cu atât mai mult când e vorba de un scriitor de talia lui Bashevis-Singer. Cartea lui este miraculoasă. Cartea lui ne ajută să ne cunoaștem

mai bine. Necunoașterea produce intoleranță, sălbăcie și face ca prostia să prolifereze. A cunoaște, spunea Lucian Blaga, înseamnă a iubi. Și trag nădejdea că dvs. veți apropia de această carte, pe care am citit-o în manuscris cu o emoție pe care n-aș ști să v-o descriu. Cartea această miraculoasă ne ajută să ne cunoaștem unii pe alții și să ne dăm seama cât de apropiați ne sunt evreii cu adevărat”.

Din cuvântul doamnei LILY HAHAMI

„Este întotdeauna o plăcere să prezinti o carte ca aceasta unui public care e interesat de literatură, de literatură evreiască. Iar interesul publicului român pentru literatură se vedește în fiecare zi. Entuziasmul său, dorința sa de a cunoaște spiritualitatea evreiască sunt impresionante. Cred că, în ultimele trei luni, am fost aici cel puțin de patru-cinci ori la lansarea unor cărți noi traduse în română din literatura evreiască. Și - acest fapt se repetă - în aceste ultime luni, majoritatea cărților au fost vândute. Fiindcă s-a vândut, s-a continuat să se traducă, s-a continuat să se publice și s-a

„POVESTIRI PENTRU COPII“

Vineri, 26 mai a.c., a avut loc, la Librăria „Mihail Sadoveanu” din București, lansarea volumului „POVESTIRI PENTRU COPII”, traducere din limba idiș de Anton Celaru, cu ilustrații de Tia Peltz. Cartea, apărută la Editura „Hasefer”, cuprinde povestiri ale unor clasici ai limbii idiș: Mendele Moïher-Șforim, Șalom Alehem, Ițhoc-Leibuș Peret, Șalom Aș și Isaac Bashevis-Singer. Volumul, beneficiind de un Cuvânt înainte aparținând dlui acad. NICOLAE CAJAL, președintele F.C.E.R., a fost publicat cu sprijinul Guvernului României - Consiliul pentru Minoritățile Naționale și al Fundației Memoriale pentru Cultura Iudaică (New York, S.U.A.).

Cu acest prilej, au rostit alocuțiuni dl. ZIGU ORNEA, directorul Editurii „Hasefer”, acad. prof. dr. NICOLAE CAJAL, președintele F.C.E.R., scriitorul MIRCEA SĂNTIMBREANU, pictorița TIA PELTZ și traducătorul povestirilor de față, ANTON CELARU.

La închiderea ediției aflăm că volumul a obținut două premii la Salonul de Carte de la Cluj-Napoca.

Vom reveni.

de Editura «Cartea Românească» a confirmat și receptivitatea cititorilor din România la proza lui Isaac Bashevis-Singer”.

Mulțumind Editurii „Casa Școalelor” și tuturor celor care au contribuit la apariția noului volum, vorbitorul a încheiat astfel: „Idișul, ca limbă literară, a fost pentru mine o descoperire relativ târzie, impusă, poate, și de nevoia descifrării, în vremuri grele, a propriei mele identități omenești. De atunci, literatura idiș mi-a oferit necontenit șansa unui reconfortant exercițiu intelectual și afectiv, posibil numai în frățescă armonie cu limba mea maternă, limba română. Împreună, aceste două graiuri îmi dau sentimentul clar al patriei mele spirituale, o patrie aparent complicată, dar, în fond, sigură și fericită. E ceea ce doresc să arate și traducerea mele”.

**REALITATEA
EVREIASCĂ**
Serie nouă a
REVISTEI
CULTULUI MOZAIC
Fondată în 1956 de
Șef-Rabin dr. Moses Rosen

APARE BILUNAR

Redactor șef:
HAIM RIEMER
Secretar general de redacție:
FLORIN DUMITRACHE

Redactori:
IULIA DELEANU,
EVELIN FONEA,
Corectură:
TEODOR GHEORGHIU

Tehnoredactare computerizată:
ANCA MEȘINĂ,
MIRCEA RĂȘCHITOR
Administrator:
HERMAN NAIMAN

REDACȚIA: București,
str. Popa Rusu, nr. 24
Telefon: 211 80 80
ADMINISTRAȚIA:
Str. Sf. Vineri, nr. 9
Telefon: 614 96 90

ABONAMENTE: la toate oficiile
poștale din București și din țară
(catalog RODIPET poziția 3030)
și la sediul F.C.E.R. din
București, str. Sf. Vineri, nr. 9
sau la sediile comunităților
evreiești din țară

Tiparul: ROMCART
I.S.S.N. 1223 - 7736

MUZICĂ

TALENTATUL ALFRED HOFFMAN

„Un vieux ami est une seconde conscience”. Un prieten vechi - spune un proverb francez - este o doua conștiință. Nu știu dacă am fost prieteni. Ne despărțeau tot atât de multe idei, pe cât ne uneau. Nu știu dacă am fost prieteni, dar Alfred Hoffman a fost pentru mine o doua conștiință. Ne despărțeau patru ani, dar îl citeam, îl ascultam, îl admiram scrisul, cuvântul radiofonizat, încă din 1949, când eram elev al Conservatorului din Iași. În anii '60, când m-am dedicat în exclusivitate muzicii, A. Hoffman a fost mereu în conștiința mea. Mă confruntam permanent cu gândul și acțiunea sa. Mi-am definit viața avându-l mult timp ideal de personalitate. Am încercat mereu să fiu altfel decât A. Hoffman, dar îl simțeam continuu mai adânc, mai subtil, mai expresiv, mai puternic, mai talentat.

A. Hoffman, nu avem dreptul să nu o recunoaștem, noi, confrăți săi întru profesie, a fost - dincolo de orice obiectivități care le-am putea avea - a fost, după Emanuel Ciomac, cel mai talentat condeier pe tarâmul criticii muzicale din ultima jumătate de veac.

Cronica sa denota o imensă dragoste de muzică, o adâncă știință muzicală, bun gust, coerență, claritate, logică, farmec în exprimare, artă în găsirea cuvântului potrivit, putere de seducție.

Lehoșua din Apta a fost întrebare cândva: cum poate fi slujit mai cu folos Dumnezeu? Prin studiu sau prin rugăciuni? Răspunsul a fost simplu: cel mai eficient este să-l slujești prin fapte.

Faptele lui Alfred Hoffman: 45 de ani de săptămânale cronici muzicale

(ultima am citit-o acum câteva săptămâni în „România literară”).

Faptele lui A. Hoffman: paginile din monumentul enescian ridicat de Institutul de Istorie a Artei.

Faptele lui A. Hoffman: volumul care, din păcate, nu a fost continuat, intitulat „Drumul Operei”.

Faptele lui A. Hoffman (cel care mai semna Horia Albulescu, Frank Tourain): zecile de studii despre Enescu, Beethoven, Chopin, Liszt, Prokofiev, Honegger, George Georgescu, artiști români contemporani, publicate sau comunicate la București, Belgrad, Viena, Paris, Moscova, Zagreb, Varșovia, Washington, Budapesta.

Faptele lui Alfred Hoffman: traducerea cărții lui Debussy „Domnul Croche antidiletant”.

Faptele lui Alfred Hoffman: zeci de tineri lansați în muzică la Festivalul de la Rm.-Vâlcea și în alte centre ale țării.

Faptele lui Alfred Hoffman veneau din înalta sa pregătire intelectuală-muzicală, din studiile cu o echipă de aur a Conservatorului - Chirescu, Eftimescu, Ciortea, Vancea, Breazu, Brauner, Theodorescu.

Faptele lui A. Hoffman izvorăsc din claviatura studiată cu Florica Musicescu sau Cella Delavrancea.

Alfred Hoffman venea spre muzică din muzică. A cântat la pian (mi-a pus cândva o imprimare a do minorului de Beethoven pe care l-a învățat cu Domnișoara Musicescu).

A. Hoffman, „a cântat o viață la pick-up”, a ascultat mulți de discuri și nu în zadar a fost suveran apreciat două decenii ca membru al Juriului internațional al criticilor de disc.

În fața fiecărui om care trece Styxul, îmi amintesc legenda știută din copilărie: lumea se bazează pe 36 de oameni drepti. Oricare din cei care pleacă dintre noi poate fi unul din cei 36 și trebuie să te gândești că s-ar putea să-i ieși locul, confruntându-te cu el, analizând toate aspectele vieții sale. Spiritul critic trebuie însă să te domine în fața celor patru scânduri prin care omul va fi redat pământului. Nu ai dreptul să-i judeci. E treaba lui Dumnezeu. Dumnezeu are întotdeauna dreptate în tot ce făptuiește. Dumnezeu e cel ce pedepsește prin moarte. Nimeni nu are acest drept. Dar tu, cel care mai supraviețuiești o clipă, un an, un deceniu, judecă-l și judecă-te. Înfricoșează-te și pune-ți întrebări în legătură cu hotărârile lui Dumnezeu.

De miercuri, mă gândeam continuu la A. Hoffman. Dumnezeu l-a lovit după ce i-a asigurat nemăsurate lumini, jumătate de veac.

A crescut în casa unui avocat bogat. S-a bucurat de tinerețe, de protecția unor boieri ai intelectualității timpului, care i-au fost rude: Alice și Traian Săvulescu. N-a știut nicicând ce este foamea, mizeria, umilinta. S-a scaldat de timpuriu în muzică. A avut mereu succes. A izbit multă vreme să facă numai ceea ce a vrut. A călătorit pe continente. Din păcate, toate alinturile se plătesc și sârmanul Alfred Hoffman a știut aceasta în anii din urmă, ani de cumplite suferințe truștești.

S-a amintit în ruga de astăzi numele patriarhului Avraham. Avraham Haivri. Ivri - evreul. Etimologic, vine de la cuvântul pre-ebraic-aramaic Eiver - omul de partea cealaltă, omul de dincolo,

omul care rămâne singur pentru că descoperă abstracția dumnezeirii. Chiar dacă întreaga omenire - spune Avraham - s-ar afla în cealaltă parte, dincolo, iar eu singur să rămân în partea de aici, dincoace, nu voi renunța cu o iotă la ideea, la crezul pe care-l propovăduiesc.

Legat ante de pământul carpatic, A. Hoffman a descoperit târziu că este din tribul lui Avraham și că salvator este - o spune psalmistul - să rămâi cu poporul, „care sălășluiește singur”, pentru că în fapt nimeni nu te primește dacă vii dincoace.

La-u chinuit multe în ultimii ani. Ce poți face? Dumnezeu te încearcă și trebuie să fii din copilărie pregătit pentru întoarcerea în Iut.

Legile lui Dumnezeu sunt însă și cele ale compensației. A. Hoffman a avut în ultimii ani imensa bucurie de a dobândi un fiu cu virtuțile înțeleptului mezin al copiilor lui Iacov și i-a dat

numele de Alexandru, macedoneanul iubit în cetatea Ierusalimului pentru că a legat lumea celor 12 triburi cu spiritul Eladei, al Europei. Alexandru nu poate fi decât un învingător.

De zece ani A. Hoffman era înspăimântat că fiul său a apărut când a venit bătrânețea și nu va exista cine să-i asigure viața. Să fie liniștit sufletul lui Alfred Hoffman, să fie liniștită minunata sa soție, cei care l-au prețuit, l-au apreciat, cei care - indiferent de confesiune, indiferent de modul în care recepțăm mesajul avrahamic - rostim astăzi un kadiş, un kadiş ravelian la căpătâiul unui dăruit muzicant, în acest kadiş aflându-se și legământul de a asigura lui Alexandru protecția necesară pentru a continua viața chinuitului și talentatului său părinte.

IOSIF SAVA

(Cuvânt rostit la ceremonia funebă din 5 mai 1995)

SPECTACOL

IRISUL DIN NATZERET

„Cu ocazia sărbătoririi Zilei Independenței Statului Israel, la Opera Română din București, în cadrul unei recepții oferite de Ambasada Israelului, a avut loc, miercuri, 17 mai a.c., un program artistic al Ansamblului folcloric din Natzeret Illit. Același program a fost inclus în spectacolul oferit de Agenția Evreiască vineri, 19 mai, la Teatrul Național din București, spectacol deschis de corul de tineret al Comunității Evreilor din București, condus de Izu Gott și de corul de copii al Comunității Evreilor din Oradea, condus de Gh. Vilan și continuat cu programul artistic amintit.

Trupa de dans „Irisul din Natzeret” și-a început activitatea în 1978, sub egida orașului și a centrului comunitar, înființat acolo în 1973, cu o conducere profesionistă și acompaniament muzical, animată de dorința de a atinge perfecțiunea. Grupul participă la festivaluri folclorice în țări străine, reprezentând Statul Israel. În septembrie 1994, ansamblul a luat parte la festivalul de la Costinești, obținând premiul I.

Am asistat cu încântare la spectacolul de excepție prezentat în sala mare a Teatrului Național din București, spectacol deschis cu un grațios dans popular israelian, „Binecuvântarea pământului”, în care mișcările băieților exprimă legătura cu pământul, iar mișcările fetelor evocă aceeași temă, prin expresii coreografice specifice ramurii orientale a poporului evreu.

Folclorul israelian își are originea în diferite izvoare etnice, reunite în Israel în urma intrării în țară a numeroșilor olim din Europa de Est, care au adus cu ei dansul hasidic existent în aceste comunități evreiești, un dans care exprimă iubirea față de Dumnezeu și bucuria de a trăi. A fost prezentat și un fermecător dans exprimând o laudă adusă Văii Izreel și peisajului văzut de pe colinele de la Natzeret Illit.

În ce privește dansul yemenit, reamintim că evreii yemeniți au ajuns în Israel pe „covoare fermecate” (de fapt avioane, care corupeau folclorul local). Acești olim, de un pitoresc aparte, au adus cu ei vechea lor cultură și diferitele tipuri de artă.

A urmat dansul păstorilor. Încă din timpuri biblice, păstorii au mânat turmele pe tot cuprinsul țării. Și în zilele noastre pot fi văzuți păstori care merg cu turmele pe munții din Galileea sau pe câmpiile și văile Neghevelului.

În ivrit există două cuvinte inseparabile și intraductibile: „haetzef vahașol”, care exprimă tristețea profundă. În zilele care preced sărbătorirea Independenței Statului Israel sunt rememorați toți aceia care și-au sacrificat viața în războaiele de apărare a Statului. De aceea s-a solicitat publicului ca la sfârșitul dansului „Rikud hașaiarim”, închinat memoriei lor, în atmosfera de reculegere cuvenită, să nu se aplaude.

Speranța unei păci trainice în Orientul Apropiat a fost subiectul „Dansului luminii”, care a încheiat strălucit spectacolul.

Membrii ansamblului, de fapt amatori (muncitori, studenți, funcționari), au realizat un spectacol de mare clasă, cu nimic inferior spectacolelor oferite de marile formații profesioniste și au entuziasmat publicul, care a umplut până la ultimul loc marea sală a Naționalului din București.

Formația muzicală, compusă din baterie, acordeon și instrumente de suflat, a acompaniat întreg programul, nivelul sonor, cam ridicat, subliniind vivacitatea artiștilor.

Orașul Natzeret Illit fiind înfrățit cu municipiul Alba Iulia, ansamblul s-a deplasat și în acest oraș românesc. A mai prezentat spectacole la Arad și Brașov.

ALFRED SPIGLER

O SĂRBĂTOARE ARTISTICĂ

CONCERT GERSHWIN

Manifestarea organizată de către F.C.E.R. și Comunitatea Evreilor din București și consacrată marelui compozitor evreu american George Gershwin a adus în sala de festivități din strada Popa Soare o mulțime neobișnuit de numeroasă. S-a vădit, ca și cu alte prilejuri similare, că muzica, manifestările muzicale exercită o atracție mai puternică decât oricare alta asupra publicului care frecventează obișnuitele ședințe culturale duminicale ale Comunității.

Oficiant în acest mult apreciat eveniment muzical a fost remarcabilul pianist-profesor-compozitor Dan Mizrahay, care, cu o vervă și o robustețe neobosită, a făcut o expunere detaliată asupra vieții și creației lui Gershwin, ilustrând-o cu variate exemplificări muzicale din opera compozitorului. S-a arătat ascensiunea continuă a talentului și a notorietății artistului new-yorkez, cunoscut la început în spectacolele sau concertele locale de muzică ușoară, pentru ca, treptat, să abordeze aproape toate genurile artei sunetelor și să câștige o deosebită faimă în întreaga lume.

Trăsăturile de geniu ale lui Gershwin

s-au vădit în modul în care a afirmat o pecete personală, de originalitate creatoare, plecând de la multiplele influențe ale muzicii populare americane, cu deosebire de la folclorul negrilor și muzica de jazz. Artist pasionat și neconținut căutător de noi forme și modalități de exprimare, el s-a străduit de-a lungul vieții sale, din păcate prea scurte, să învețe fără încetare din arta și experiența marilor măestri ai muzicii, intrând în contact cu personalități de talia unor Stravinsky, Ravel, Paul Dukas și alții. Influența acestora i-a fost benefică, fiindcă Gershwin a știut să rămână el însuși și în tot ceea ce a creat, ocupând astfel un loc propriu în galeria marilor compozitori americani.

Expunerea verbală - foarte documentată - a lui Dan Mizrahay a găsit ecou în atenția celor prezenți, datorită mai cu seamă programului muzical care o însoțea pas cu pas și care a prezentat exemple felurite din creația pentru pian, din cea vocală de cântece, arii și duete din opere. S-au ascultat cu deosebită plăcere celebra „Rhapsody in Blue”, preludiile pentru pian, fragmente din opera „Porgy and Bess” și alte numeroase cântece. Foarte bine organizat, programul muzical a pus în evidență o prestație interpretativă de calitate și vie participare afectivă a cântăreților Geanina Munteanu, Mary și Nicholas Greanias și în primul rând anvergura pianistică și muzicalitatea complexă, multilaterală a lui Dan Mizrahay, care, cu trecerea anilor, n-a pierdut nimic din vigoarea și abilitatea tehnicii pianistice, ca și din focul temperamentalului său de artist însușit de o dragoste nemărginită pentru frumosul muzical.

Împreună cu aplauzele stăruitoare ale publicului, exprimăm toate laudele pentru performanțele interpretorilor și pentru fericita idee de a organiza astfel de concerte, pe care le așteptăm să-și facă loc și în alte viitoare manifestări culturale ale F.C.E.R. și Comunității Evreilor bucureșteni.

RADU NEGREANU

ÎNTÂLNIREA DE DUMINICĂ

Un public numeros a răsplătit cu aplauze călduroase gazda (în dublă calitate de conferențiar și interpret), compozitorul DAN MIZRAHY și invitații săi de excepție: doamna Mary Greanias, dl Nicholas Greanias și dra Geanina Munteanu.

Cu gestul sigur al îndrăgostitului, consacrat și energic interpret, comentator sensibil, Dan Mizrahay ne-a purtat în universul vieții și creației lui Gershwin. Personalitatea complexă, surprinzătoare a lui George Gershwin ni se dezvăluie odată cu primele acorduri - *I Got Rhythm* - și, în continuare, alternând momentele biografice cu cele interpretative: *Preludii pentru pian*, *Rhapsody in Blue*, *Porgy and Bess*, *I Got Rhythm*.

Fascinația sonorităților, rezultând din combinația elementelor de jazz cu ragtime și blues și penetrația lor în muzica simfonică, a creat acea comunicare perfectă între interpret și îndrăgostit de muzica lui Gershwin. Doamna Mary Greanias - absentă la Universitatea din Illinois - a interpretat roluri principale în numeroase producții muzicale ale Operei din Toronto și Washington. O voce timbrată, echilibrată, condusă cu siguranță și sensibilitate ne-a oferit interpretarea unor bijuterii sonore din creația lui Gershwin: *Wiener Walzer*, *By Strauss*, *Porgy and Bess*, *I Got Rhythm*. Dra Geanina Munteanu - artistă lirică la Filarmonica „George Enescu” - o tânără și apreciată mezzosoprana, deținătoare premiului „Jonel Perlea” și a premiului I al Fundației „Jora”, o prezentă sensibilă, delicată, ne-a încântat cu o voce cu sonoritate de aur: *The Man I Love*, *I Got Rhythm*.

Dl Nicholas Greanias, alături de soția sa, doamna Mary Greanias, a creat atmosfera unui real spectacol. O bogată „vitalitate artistică” l-a situat pe dl Greanias printre interpretorii rolurilor de bas-bariton dintr-o serie de lucrări bine cunoscute: *Tevie Lăptarul*, *Violonistul pe acoperiș*, *My Fair Lady*, *Omul de la Mancha*. Îmbătășind cariera diplomatică, continuă pasionat activitatea artistică. Este fondatorul și directorul corului „Romanian American Man's Glee Club” la București, susținând concerte de o înaltă calitate artistică.

A fost o reuniune emoționantă, o conferință-spectacol de excepție.

EUGENIA CĂLȚIA

DE LA UN NUMĂR LA ALTUL

A fost ales noul Prim-Rabin al C.E.B.

La 28 mai 1995, s-a întrunit Adunarea Generală a Federației Comunităților Evreiești din România, pentru alegerea Prim-Rabinului Comunității Evreilor din București. În urma dezbaterilor și a voturilor exprimate, a fost ales în această funcție Rabinul dr. YEHEZKEL MARK, cu 52 de voturi pentru, din 56 de votanți. Prim-Rabinul nou ales va avea competența jurisdicțională și în celelalte comunități evreiești din România.

■ LAG BAOMER LA TEMPLUL CORAL

Joi, 18 mai a.c., a avut loc, la Templul Coral din București, celebrarea zilei de Lag Baomer (a 33-a zi din numărătoarea Omerului).

Au luat parte conducători ai Federației și ai Comunității bucureștene, un numeros public.

Serviciul divin a fost oficiat de prim-cantorul Willy Harnik și corul Templului Coral (dirijor Roger Avramescu).

Redactorul-șef al revistei noastre a vorbit despre semnificația sărbătorii, realizând și o succintă incursiune în istoria poporului evreu, cu reverberații contemporane. „De la Pesah la Șavuot, timp de 49 de zile, numărăm cu tristețe Omerul. Dacă ați ascultat această rugă a numărătorii, ați văzut că e tristă, fiindcă aceste zile evocă o pagină dureroasă din istoria noastră, înțelegerea dintre iudaism și forțele cuceritorilor păgâni”, a spus D-sa. „În seara celui de-al doilea Seder începe numărătoarea Omerului. Tora a cerut evreilor să numere. Să știi să numeri zilele care au trecut și, mai ales, pe acelea care au mai rămas. Trebuie să știm ce facem cu viața noastră. De la libertatea fizică, dobândită prin eliberarea din Egipt, trebuia să ajungem la libertatea spirituală și am numărât zilele acestui drum de elevare.

Primind Tora, am primit, în același timp, o chemare: să învățăm și să învățăm și pe alții. Acesta este spiritul Torei, dar Rabi Akiva a fost jupuit de viu de romani fiindcă a studiat și a învățat și pe alții. Așa poruncise împăratul Hadrianus Harașă, unul dintre cei mai cruzi împărați romani, care a considerat că pentru a-i suprima pe evrei trebuie să le suprimăm învățătura. De aceea a interzis respectarea Șabatului, circumcizia băieților, studiul Torei.

Încăpățănarea poporului evreu de a nu renunța la cultură, la identitatea sa națională s-a dovedit a fi, însă, pe viață și pe moarte, o rezistență spirituală și armată, deopotrivă. În fruntea răsculaților, discipolii ai lui Rabi Akiva, se afla tânărul Bar Koziba, căruia mentorul său i-a schimbat numele în Bar Kohba (*Fiul stelelor; Bar = fiu; Kohav, Kohba = stea*), aluzie la textul biblic ks-a ridicat o stea din (poporul lui) Iaacov. În perioada dintre Pesah și Șavuot, au căzut mii de tineri, studenți ai lui Rabi Akiva, soldați în armata lui Bar Kohba. În cea de-a 33-a zi a numărătorii Omerului s-a produs o ameliorare; Lag Baomer este, astfel, un moment de lumină într-o perioadă de suferință.

Lag Baomer este, totodată, iahrzeit-ul Rabinului Șimon Bar Iohai, legendarul autor al „Zohar”-ului (*Strălucire*). În timpul prigoanei dezlănțuite de împăratul Hadrianus, Bar Iohai, împreună cu fiul său au trăit ascunși într-o peșteră. Considerat părintele Cabalei, Bar Iohai a luptat cu armele minții împotriva asupritorilor.”

Sărbătoarea de Lag Baomer a fost și un prilej de evocare a fruntașilor obștii noastre și s-a constituit, astfel, într-un moment de reculegere și înălțare sufletească.

■ CONFERINȚĂ

Duminică, 14 mai a.c., la sala de conferințe din str. Popa Soare din București, a avut loc conferința domnului Dorel Dorian cu tema „Interlocutori moderni ai lui Iov”.

■ DISTINCȚII

La 24 mai a.c., a avut loc, în aula Rectoratului Universității de Medicină „Carol Davila” din București, în prezența corpului profesoral, ceremonia acordării titlului de Doctor Honoris Causa al Universității de Medicină profesorului doctor SHMUEL PINHAS, director general al Spitalului „Hadassa” din Ierusalim și profesorului doctor GABRIEL GURMAN, șeful diviziei de anestezie a Spitalului Soroca din Beer Sheva, ambii originari din România.

La ceremonie au participat dl acad. prof. dr. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R., dl av. Iulian Sorin, secretar general adjunct al F.C.E.R. și dl dr. Alexandru Elias, directorul policlinicii F.C.E.R.

■ COMEMORARE

Luni, 22 mai a.c., la Templul Coral din București s-a comemorat împlinirea a 32 de ani de la moartea dr. Wilhelm Filderman, personalitate marcantă a vieții evreiești din România dinaintea și din timpul celui de al doilea război mondial. Figura celui dispărut a fost evocată de acad. prof. dr. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R., după care s-a oficiat o slujbă religioasă, iar corul tineretului evreu „Șira Vezimra” (dirijor Izu Gott) a prezentat un program adecvat.

Vom reveni în numărul viitor al revistei.

■ PREMIILE MARGARETA STERIAN

În ziua de 27 mai a.c., în Sala de Marmură a Muzeului Național de Artă al României, în prezența unui numeros public, a avut loc decernarea premiilor Fundației care poartă numele Margaretei Sterian, personalitate de frunte a artei plastice românești, intelectuală evreică polyvalentă, care a ilustrat deopotrivă arta penelului și arta cuvântului. Premiul de creație a fost acordat reputeite artiste plastice Geogeta Năpăruș, iar alte premii muzeografelor Carmen Brad, Yvonne Eremov, dr. Florența Ivaniuc, Șeiva Sanie și Senica Tudose, pentru performanțe expoziționale deosebite. O altă distincție a primit regizorul Francisc Mraz, pentru filmul video „Lasă că știu eu cum”, dedicat creației Margaretei Sterian și prezentat cu acest prilej. În încheiere, actrițele Ileana Predescu și Olga Delia Mateescu au susținut un recital din lirica mării artistice.

■ DIN VIAȚA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

Sesiune dedicată împlinirii a 400 de ani de existență a albanezilor în România

În zilele de 13 și 14 mai a.c., sub egida Uniunii Culturale a Albanезilor și a Asociației de Balcanistică și Slavistică din România, a avut loc o sesiune științifică internațională (cu participarea a 56 de oameni de știință din Albania, Bulgaria, Macedonia, regiunea Kosovo, Serbia, Italia, Turcia, România). Lucrările, în cadrul cărora au fost adresate mesaje de salut din partea președintelui

României de către dl Victor Opaschi și din partea Guvernului de dl Ivan Trușer, s-au desfășurat la Muzeul Național de Istorie al României, din București. Tot aici a fost deschisă și o expoziție foto-documentară pe aceeași temă.

MANIFESTĂRI DEDICATE ZILEI INDEPENDENȚEI ISRAELULUI

■ INTERFERENȚE CULTURALE

Joi, 18 mai a.c., Muzeul Național de Artă din Capitală a găzduit o superbă serată muzeală intitulată „România-Israel, interferențe culturale”. Această originală manifestare, organizată de Departamentul de Pedagogie Muzeală al Muzeului în colaborare cu Asociația Culturală de Prietenie România-Israel și cu sprijinul Ambasadei Statului Israel, a atras, în sala de marmură a grandiosului edificiu, o mulțime de prieteni ai spectacolului. Însoțit de comperajul lui Victor Simion, distins critic de artă, și derulat în inspirata regie a Victoriei Stencio, autentic și complex spectacol ce a urmat a cuprins o bogăție de momente care au stârnit vii aplauze. Filmul documentar despre a 47-a aniversare a Statului modern Israel; un montaj pe video-casetă al ultimului interviu acordat de marele artist româno-israelian Marcel Iancu scriitorului Victor Bărlădeanu, însoțit de reproduceri din perioada bucureșteană a creației picturii; impresiile despre Israel relatate de Sabin Bălașa, care a avut o recentă expoziție la Rehovot; destăinuiri peptul lui Radu Câmeci privind modul în care a talmăcit „Cântarea Cântărilor” în românește, însoțite de fragmente din poemul biblic interpretat de actrița Marinela Pătru, au completat serata culturală prefăcută de vibrantul cuvânt al academicianului Răzvan Theodorescu. D-sa a lansat cu acest prilej și cel de-al treilea număr al revistei Asociației, „Ramura de măslin”, precum și impresionantul jurnal de la Auschwitz al Terezei Mozes, din Oradea, „Decalog însângerat”. Spectacolul s-a încheiat cu un concert susținut de formația de muzică tânără a F.C.E.R., „Menora”, sub conducerea maestrului Gerry Podgoreanu.

Un moment impresionant al seratei l-a constituit cuvântul de salut al oaspetelui de onoare Miha Goldman, ministru adjunct al Instrucției, Tineretului și Sporturilor în guvernul israelian, aflat atunci într-o vizită oficială în România.

■ EXPOZIȚIE

Muzeul Colecțiilor de Artă din București găzduiește expoziția „DIN VÂRFUL PENITEI - Israelul văzut de caricaturisti” - manifestare culturală organizată de Muzeul Național de Artă al României, Ambasada Israelului din România și instituția menționată. La vernisaj au fost prezenți ambasadorul Israelului în România, dl Avshalom Megiddon, dna Lily Hahami, consilier cultural al ambasadei, dl acad. Răzvan Theodorescu, președintele Asociației Culturale de Prietenie România-Israel și alte personalități marcante din viața cultural-

artistică bucureșteană. Din partea F.C.E.R. au fost prezenți la deschiderea expoziției dl av. Iulian Sorin, secretar general adjunct al F.C.E.R. și dl Alexandru Sivan, director general. Vom reveni.

■ LA BRAȘOV

Aniversând Ziua Independenței, încercând felul ciudat de bucurie amară care nu-și găsește voie să intre în zona euforiei. Pentru că dintre toate relele trecute, pogromuri, lagăre, pribegie, răul izolării e cel mai dureros. Pentru că anii de existență au însemnat alte războaie iar clipele de pace au fost rare. Pentru că, așa cum spune un cântec, „E semn că nu am ajuns încă”. Și totuși, ideea speranței rămâne mai presus de toate. Iar experiența cunoștinței Israelului înseamnă un optimism descătușat.

Aniversarea din acest an a adus la Brașov Ansamblul folcloric din Natzeret Illit, un grup de tineri exuberanți, care au cântat și au dansat, entuziasmand asistența. Foarte inspirata coreografie, imbinând feroc modern cu tradiția, degajare excepțională și zămbetul acestor tineri sunt câteva probe în sprijinul dominantei optimiste a Israelului! Alături de ei, corul Comunității Evreilor din localitate împreună cu corul „Astra”, ne-au oferit o seară încântătoare.

În cuvântul său, președintele comunității, ing. Tiberiu Roth, vorbind despre proclamarea Independenței Israelului, a reușit să surprindă esența a ceea ce a însemnat 14 mai 1948. Cât despre Israel 1995, acesta este - așa cum arăta dl prefect Popa - un prieten adevărat, puternic și devotat, oricând un sprijin pentru România.

Cu un an în urmă, discutând cu dna Tova Bin Nun, prezentă, ca și acum, la Brașov, mi spunea că, din punctul meu de vedere, mai important decât „a fi evreu” este „a te simți evreu”. Și cred că nimic nu exprimă mai bine această stare decât urarea pe care orice evreu o poartă în suflet: „La anul care vine, la Ierusalim!”

ALINA IORDACHE

■ LA CRAIOVA

Înscris în contexte sărbătorești multiple - Ziua Națională a Statului Israel, Ziua Independenței Naționale a României și semicentenarul victoriei asupra fascismului - șiragul acestor manifestări a cuprins: vernisajul expoziției de fotografii artistice „Natura și peisajul în Israel” a valorosului artist Shai Ginot (la Muzeul de Artă din Calafat), programe de filme documentare despre istoria și înfăptuirile de după fondarea statului independent Israel, un spectacol omagial susținut de corul și soliștii instrumentiști ai Liceului de artă din Craiova. La solemnitatea din „Sala Oglindilor” a Muzeului de Artă din Craiova, au rostit cuvinte omagiale, accentuând asupra relațiilor actuale și perspectivei conlucrării româno-israeliene: doamna Lily Hahami, Andrei Potcoavă, senator, ing. Marin Nicolii, subprefect al județului Dolj, prof. N. Marinescu, vicepreședinte al Consiliului județean Dolj, prof. univ. dr. ing. Ion Olteanu.

Prof. AL. FIRESCU

DECESE

În cimitirele Comunității Evreilor din București au fost înmormântate, în luna aprilie 1995, următorii:

Iucovici Clara (75 de ani), str. Râul Sadului nr.8; Riveanu Zaharia (82), str. Prevederii nr.15; Leonescu Ioseph (90), Calea Șerban Vodă nr.182; Horn Renée (79), Bdul Ion Șulea nr.71; Bercovici Sima (83), str. Semicercului nr.1; Godeanu Mihail (66), str.Pictor Vermont nr.1; Vaida Elka (84), Bdul 1848 nr. 85; Druckman Florica (86), Calea Dorobanți nr. 151; Stern Ruchel (93), Taralnic Avram (87), Scheinhorn Fani (71), Mădărac Hermina (96), Cămin „Amalia” și Șef-Rabin dr. Moses Rosen”; Henik Bianca (86), str. Cezar Bollică nr. 30; Veisz Maria (64), str. Poiana Muntelui nr. 2; Hilsenrad Alexander (68), str. Viitor nr. 172-174; Burihsan Nathan (78), str. Cristea Dima nr. 10; Stambler Zalia (91), str. Oborul Nou nr. 13; Cohn Leon (77), Nisim Pepti (83), Weinberg Ana (88), Davidsohn Ana (94), Cămin „Martin Băluș”; Cerbeanu Hermina (89), Bdul Timișoara nr. 35A; Vaintraub Aurica (86), str. Mașina de Păine nr. 16; Farago Andrei (86), Șos. Alexandriei nr. 10; Weintraub Ida (82), str. Călărăși nr. 81; Rotman Edith (74), Bdul N. Grigorescu nr. 2; Segal Rebeka (88), Bdul Muncii nr. 57; Schäfer Iosif (86), str. Pravăț nr. 20; Constantin Schwartz Margareta (83), str. Orlando nr. 11; Iosef Adolf (77), Drumul Taberei nr. 101.

Îndurerat omagiu minunatei soții RODICA PĂRVULESCU, trecută în aura dimineților veșnice, la 19 Sivan 1985. Ploasă aducere aminte scumpulor mei părinți: MATILDA și PINCU PINHAS, mort pe front, în 1917; surorilor mele neuite, REBECA, GELLA și ROZA, foste în serviciul Comunității Evreilor. Neconsolat, profesor I. Părvulescu.

Mica și Emanuel Poppel, Vivianne și Iancu Baron, fiice și, respectiv gineri, nepoatele, nepoții, cumnatele și cumnații din Israel anunță, cu adânc durere, încetarea din viață a celui ce a fost dr. ȚERNER MARCEL, în 13 aprilie 1995, la Iași.

Zdrobiți de durere, Malvina - soție, Ruth - fiică, Răzvan - ginere și Bită - nepoată, împreună cu întreaga familie din București, Bărlad și Israel anunță că, în ziua de 12 mai a.c., s-a stins din viață ARON AUREL, iubitul nostru soț, tată și bunici, om de o integritate morală deosebită. Înhumarea a avut loc în ziua de 14 mai, în cimitirul din Brăila. Zihrono livrahal!

Cu profundă, nemărginită durere, anunțăm stingerea din viață, la 12 mai 1995, a Omului iubit și drag, deosebit de luminat, modest, onest și bun, de o mare noblete sufletească, generozitate și altruism până la uitare de sine și sacrificiu, care a fost inginer ACS IOAN (Puiu). Va trăi veșnic în inimile și sufletele noastre îndurerate. Familia.

Inginer Rotman David - soț și Keifa Felicia-soră (Israel) anunță, cu nemărginită durere, stingerea din viață, la data de 20 aprilie a.c., a scumpei și iubitei noastre ROTMAN EDITH.

Familia readeuce în amintirea celor ce i-au cunoscut pe WILLY și ROZA SALATER, de la a căror moarte s-au împlinit 25 și - respectiv - 5 ani. Ei trăiesc în sufletul nostru.

În luna mai 1995, s-au împlinit doi ani de la decesul lui MANEA DAN, din București - cel care a fost un soț devotat, părinte atent, familist și prieten unic în rândurile cunoștințelor. Manea Cica - soție, Dorin - fiu, Mihaela - noră, familia și toți prietenii nu-l vor uita niciodată.

Cu multă durere în suflet, nepoata (fiică) Miri și familia din Timișoara anunță decesul, la 19 aprilie 1995, în al 86-lea an de viață, al celui care a fost KLEIN EMIL, din Dej. Dumnezeu să-l odihnească.

Cu adâncă durere comemorez, la 8 Tamuz, 11 ani de la neașteptata, dramatică dispariție din viață a lui BENNO POPLIKER, care și-a închinat toată viața, cu abnegație, oamenilor și artei sale. Dumnezeu să-i odihnească sufletul său curat și zbuciumat. Pios omagiu de dragoste și neuitare. Soția.

IAHRZEIT PENTRU ȘEF RABINUL DR. MOSES ROSEN

Umare din pag. 1

Nicolae Cajal și Prim-Rabinul Ernest Neumann. Dl Zvi Feine a dat citire mesajului domnului ambasador Milton Wolf, președintele Organizației „Joint”, adăugând apoi și câteva considerații personale. Au urmat la cuvânt domni Victor Opaschi, Serge Cwajgenbaum, Ivan Truțer, Itzhak Artzi, Ion Nicola și Rabinul Menahem Hacohen. Vorbitorii au evocat în cuvinte impresionante fațete ale personalității marelui dispărut, păstorul nostru spiritual timp de peste 46 de ani, a cărui activitate face parte din istoria obștii noastre, din istoria României din perioada totalitară și în cea post-totalitară, din istoria Israelului.

Prim-cantorul Willy Harnik și hahamul Eliezer Glantz au rostit rugăciuni pentru odihna sufletului celui care a fost Șef Rabinul dr. Moses Rosen. Corul Templului Coral a dat expresie muzicală momentului de reculegere.

Corurile reunite al elevilor de Talmud Tora și cel al tineretului evreu „Șira Vezimra” (dirijor Zvi Gott) au interpretat cu sobrietate și autentică ținuță artistică - aducându-și prinosul de

recunoștință pentru educația evreiască primită din inițiativa și prin veghea Șef Rabinului dr. Moses Rosen - „*Șema Israel*”, crezul fundamental al iudaismului, „*Cântec de aducere amină*” (muzica - Aurel Giroveanu, text - Aurel Felea), „*Omagiu*” (muzica - Izu Gott, text - Luiza Kohn) și „*Ani Maamin*”. Atât programul coral dedicat comemorării, cât și „*Kadiș*” de Maurice Ravel, în interpretarea vocală de mare acuratețe și profesionalitate a Adrianei Ioanovici (la pian Anca Sonea) s-au constituit într-un veritabil memento consacrat - cu mijloacele artei - celui care a fost liderul spiritual și președintele obștii noastre, Șef Rabinul dr. Moses Rosen, zihrono livraha.

În încheiere, dl acad. Nicolae Cajal a mulțumit distinșilor vorbitori și participanților la comemorare, subliniind faptul că Federația Comunităților Evreiești din România nu va precupeți nici un efort pentru a continua moștenirea regretatului Șef Rabin dr. Moses Rosen și a o fructifica. Cu acest prilej, Domnia Sa a anunțat înființarea Fundației „Șef Rabin dr. Moses Rosen” și a unui Forum „B'nai B'rith” care-i va purta, de asemenea, numele.

Cuvântul domnului acad. NICOLAE CAJAL

Umare din pag. 1

sensibil, în același timp, la probleme complexe ale contemporaneității, întregind imaginea necesarei punți de cunoaștere de către poporul român a modului de viață iudaic. Ecumenismul, din care pornesc bunele relații de frățietate față de alte religii, meditațiile filozofico-religioase privind viața evreiască cotidiană, caracterul dinamic al spiritualității iudaice, eroii biblici neidealizați, văzuți nu ca semizei, ci ca oameni, ca „oameni de treabă”, cu defecte și calități, dar cu atât mai măreți în izbânda asupra propriilor lor limite, omagiu adus Torei, salvatoare a spiritului iudaic ca și a conștiinței naționale, converg toate în același flux al învătăturii iudaice, al cărei necontestat promotor a fost doctorul Rosen.

Generația sa a trăit și „Catastrofa” și numai puțini au rămas să povestească teribilele suferințe îndurate. Șef Rabinul dr. Moses Rosen a fost mărturia „mărcinelui” rămas „nemistuit”, inițiatorul și făptuitorul, aici, în România, al unei mișcări de Alia cum n-a cunoscut nici o altă țară din fostul lagăr comunist. Înțelepciune, curaj, perseverență și har le-a dovedit, deopotrivă, în răvna reclădirii țării „vechi-noi” și în devotamentul față de țara unde a văzut și i s-a stins lumina zilei.

Apropierea de Creator însemna, după el, înlănuire, verigă cu verigă. Și ce altceva reprezintă zecile de mii de absolvenți ai cursurilor de Talmud Tora, înființate din inițiativa sa, ce altceva, „Revista Culturii Mozaic”, Centrul de istorie a obștii evreiești din România,

Editura „Hasefer”, practicarea neobosită a „Hanukiadelor”, conferințele pe teme iudaice introduse cu regularitate în comunitățile noastre, decât această nevoie preamenească de conservare a moștenirii de la părinții la copii, decât misiunea sacră a „alergătorilor vieții” de a-și preda unul altuia torțele?

Dacă fiecare lider spiritual are - cum se spune - o viziune proprie despre Divinitate, atunci Șef Rabinul dr. Moses Rosen n-a încetat o clipă să dialogheze cu un Dumnezeu activ, un Dumnezeu al istoriei. Înșuși faptul că existența-i biologică s-a încheiat pe 21 Iyar, când ne pregătim să întâmpinăm ziua eliberării sufleteste și intelectuale, semnifică demersul lucrării spiritului său de a ne încredința Decalogul, purtând înscrise în Tablele sale legile Moralei, Dreptății și Păcii, încrederea că ele vor reuși să prevaleze asupra Răului, în inimile și mințile noastre, ale poporului nostru, ale tuturor națiunilor lumii.

Mi-am permis, doamnelor și domnilor, a vă prezenta astăzi, aici, în Templul Coral în care Șef Rabinul dr. Moses Rosen și-a desfășurat 46 de ani nobila misiune de conducător spiritual și politic al evreilor-români, o încercare de suflet de caracterizare ieșită din canoanele mele obișnuite, în scopul de a omagia memoria marelui nostru dispărut, prezentare care - cred - ar fi fost în vederile sale.

Desigur, celelalte personalități înscrise la cuvânt vor aduce alte date din viața și opera sa complexă.

Mesajul domnului ambasador MILTON A. WOLF, președintele Organizației „Joint”

Șef-Rabinul Moses Rosen - vizionar, poet, conducător, înțelept, înnoitor, sensibil la schimbările evreimii mondiale, gata oricând să-și pună viața în pericol pentru a salva și ajuta evrei. În cele mai grele timpuri ale războiului rece, Rabinul Rosen, singur, a făcut legătura între Est și Vest pentru a ameliora soarta evreilor din România.

Rabinul Rosen a fost acela care, acceptând să joace rolul de mediator, a înlesnit revenirea Organizației „Joint” în România, în 1966. A fost un fapt de o importanță capitală, deoarece am primit atunci, de facto, statutul care ne-a permis să construim azile de bătrâni și restaurante rituale, să desfășurăm programe de ajutoare în alimente și alte programe de asistență socială. „Joint” a fost singura agenție neguvernamentală căreia i s-a permis să activeze în România și în alte țări din răsăritul Europei.

Rabinul Rosen avea scopuri rezonabile. Ceea ce și-a propus întâi și întâi a fost să aducă alinare victimelor Holocaustului. Al doilea scop al său a fost educația iudaică, creșterea tinerilor într-un spirit religios și sionist, care să-i pregătească pentru a face Alia în Israel. În al treilea rând, el și-a propus să asigure continuitatea comunității în perioada unei treptate diminuări numerice.

Obiectivele sale s-au îndeplinit: 300 000 de evrei din România au făcut Alia în Israel. Educația iudaică a continuat: până în ziua de azi copiii cântă la grădiniță cântece în ivrit și în idiș. În cursul ultimului an de când prof. Nicolae Cajal a preluat conducerea Federației Comunităților Evreiești din România, programele sociale inițiate de „Joint” și de Rabinul Rosen au continuat să se desfășoare la cel mai înalt standard.

lubitul Rabin Rosen a fost unic. Dacă ne gândim puțin, ne dăm seama ce bine ar fi fost pentru evreii Europei dacă am fi avut mai mulți ca el și în alte comunități.

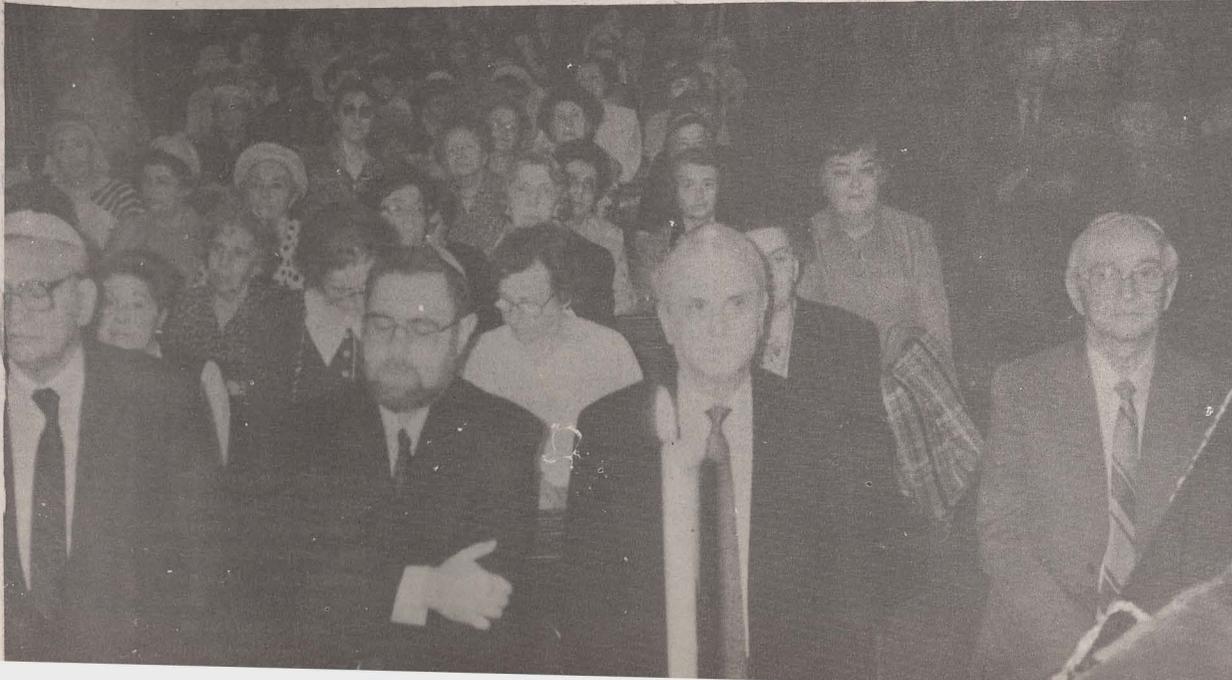
Cuvântul domnului ZVI FEINE

Aș vrea să adaug câteva considerații personale la cele exprimate de președintele „Joint”-ului, ambasadorul Milton Wolf. Pentru reprezentanții unei organizații evreiești mondiale cum este „Joint”-ul, a fost o deosebită onoare de a lucra cu Șef Rabinul dr. Moses Rosen. Era o personalitate charismatică, tenace, foarte evreiască. Și era un geniu. Da, era încăpățânat, pretențios și adeseori dur. Cu toate acestea, eu și colegii mei, îndeosebi Ted Feder, Cecile Misrahi și Mara Coen, l-am respectat enorm.

Am învățat să înțelegem că el lucra în numele unor idei: promovarea vieții evreiești în România, favorizarea mișcării de Alia în Israel, asigurarea sănătății și a bunăstării pentru evreii săraci care au rămas în România și sprijinirea României, țara sa iubită, în multe aspecte extrem de importante.

A participa la acest proces de mare subtilitate și a juca un rol în el era, în opinia lui, cea mai importantă misiune pe care putea spera s-o realizeze orice reprezentant al unei comunități evreiești care dorește să-și ajute coreligionarii. Merita să faci orice efort pentru a lua parte la această operă sub călăuzirea lui.

Noi, cei de la „Joint”, vedeam în Rabi Rosen „păstorul care-și păstorește turma”. Sarcina noastră era să-l ajutăm să se îngrijească de cei năpăstuiți - evreii săraci, bătrâni și singuri. Meritul lui a fost nu numai de a aduce „Joint”-ul în România și de a ne înlesni activitatea aici în vremuri grele, ci și faptul de a fi creat între „Joint” și Federație o relație bazată pe egalitate și parteneriat. Deși fondurile proveneau în cea mai mare parte de la „Joint”, între noi a fost și continuă să fie un parteneriat. Cu personalitatea lui puternică și cu imensele lui realizări, el a reușit să așeze pe baze de egalitate relația dintre cele două organizații. El a pregătit terenul pentru ca, după moartea lui, succesorul lui la conducerea Federației, prof. Nicolae Cajal și Rabinul Yehezkel Mark să poată continua această legătură. Este o cinste pentru noi ca, după moartea lui, să ducem mai departe, alături de dumneavoastră, această minunată operă umanitară pe temeliile pe care el le-a așezat în mod atât de strălucit. Sunt acum alte vremuri, cu alți conducători, în care avem încredere deplină. Rabinul Rosen a făcut posibil acest lucru. Fie binecuvântată amintirea lui!

■ Templul Coral a devenit neîncăpător pentru cei care au ținut să omagieze memoria Șef Rabinului dr. Moses Rosen.

ÎN IMAGINE: asistența în timpul rugăciunii.

IMAGINEA ȘEF RABINULUI DR. MOSES ROSEN AȘA CUM APARE DIN SCRIERILE SALE

■ DUPĂ CHIPUL ȘI ASEMĂNAREA LUI DUMNEZEU

„Adevărul este însă că marele merit al învățaturii noastre este acela că noi am fost cei dintâi care am opus crezului politeist sau celui dualist pe cel monoteist [...].

„Iudaismul [...] crede într-o singură forță, una singură, Echad, Una și Unică, ce înfățișează numai Binele, numai Lumina, numai Dreptatea, numai Adevărul”.

(„Învățături biblice”, ed. a II-a, 1979, p. 116)

„Filosofia iudaică a crezut întotdeauna în om și, deși propovăduitorii ei au suferit atât de cumplit de pe urma altor oameni, nicicând ei nu au negat credința în filonul de aur ce se găsește în ființa «creată după chipul și asemnarea lui Dumnezeu»”.

(„În lumina Torei”, ed. a III-a, 1980, p. 8)

„Învățătura noastră își are temelia în acel comandament moral «Să iubești» care trebuie să fie împlinit de două ori: «Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău» și «Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși». Numai îmbinându-le, numai realizând acea armonioasă sinteză între îndatoririle față de Dumnezeu și acelea față de oameni, putem pune capăt greșelilor și blestemelor unei epoci de tristă amintire”.

(„Învățături biblice”, 1978, p. 151)

„...Fără cunoaștere e beznă în suflete, otrava unii poate fi cultivată [...].

Ignoranța stă la temelia unii. Cunoașterea aduce după sine înțelegere, dragoste [...].

Învățați să ne cunoașteți și atunci veți constata că ni se cuvin «drepturile de autor» pentru că am adus această Comoară de etică în lume. Aceste drepturi minunate înseamnă armonie și bună înțelegere. Atât și nimic mai mult”.

(„Revista Culturii Mozaic”, nr. 754, 1992)

■ BINECUVÂNTĂM ROMÂNIA

„De șase sute de ani ne aflăm aici și nu ne e deloc rușine cu ceea ce am contribuit la propășirea acestei Patrii, în cultură, în știință, în comerț, în toate domeniile de creație.”

Eroii noștri și-au vărsat sângele din abundență în războaiele României. Cimitirele noastre sunt pline cu mormintele lor...”

„Noi binecuvântăm, din adâncul inimii, România, pe care n-o confundăm cu voi, domnilor antisemiți, pe care o cinștim, o iubim și căreia îi vom rămâne de-a pururi credincioși [...]”.

(„Eseuri biblice”, 1992, p. 333-334)

■ CETĂȚEAN LOIAL ȘI PATRIOT

„O datorie primordială a oricărui evreu este să fie cetățean loial și patriot al statului în care trăiește și care-i acordă drepturile și libertățile cuvenite”.

(„În lumina Torei”, ed. a III-a, 1980, p. 210)

„Eu susțin prelungirea Clauzei națiunii celor mai favorizate și trebuie să-mi exprim resentimentul față de cei care, din rațiuni proprii, caută să facă din evrei țapul ispășitor în încercările lor de a bloca prelungirea clauzei”.

(„Învățături biblice”, vol. III, p. 207)

„De șase veacuri ne-am identificat cu dorințele și aspirațiile acestui popor. Am luat parte la mișcarea generoasă revoluționară de la 1848, am fost prezenți la Grivița și la Plevna, în războiul pentru neamțarnare. Cine intră în cimitirele din București și din Iași, din târgușoarele și orașele Moldovei găsește sute și mii de morminte de eroi evrei căzuți la datorie în războiul din anii 1916-1918, al cărui rod a fost Unirea țărilor românești”.

(„Învățături biblice”, vol. III, p. 243)

„Cei mai buni fi ai populației evreiești și-au amestecat sângele lor cu acela al luptătorilor pentru independența României, la Plevna și la

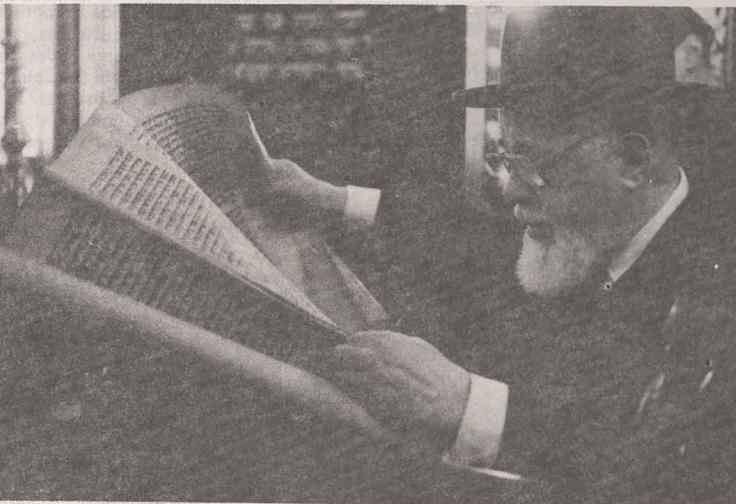
Grivița, la Mărășești și la Oituz. Înaintea plutoanelor de execuție ale regimurilor fasciste au pășit cu demnitate și patriotism laolaltă cu eroii poporului român și acei ai populației evreiești.

De secole, năzuințele curate ale țării au devenit năzuințele noastre, suferința ei și suferința noastră, bucuria ei și bucuria noastră”.

(„În lumina Torei”, ed. a III-a, 1980, p. 197-198)

„Și cum am putea să nu fim devotați unei țări care ne-a acordat întreaga ei ospitalitate, de a cărei istorie ne-am legat de jumătate de mileniu, țării căreia cei mai buni fi ai populației evreiești i-au adus contribuția la dezvoltarea economică, culturală și și-au vărsat sângele pentru libertatea ei? Cum să nu fim devotați acestei țări cu care ne-am împlinit destinul, care a arătat și arată înțelegere și nobil umanism în politica ei internă și internațională?”

(„În lumina Torei”, 1971, p. 239)

„...Era o epocă de mare frământare, de puternic clocot, căci un ideal înălțător al poporului român se apropia de împlinire... Unirea celor două țări surori, Moldova și Țara Românească, ca și [...] împlinirea deziideratelor de propășire ale românilor. Marii bărbați politici ai vremii, mulți întorși dintr-un exil forțat, după înăbușirea de către forțe externe a Revoluției de la 1848, Mihail Kogălniceanu, C. A. Rosetti, Dimitrie Bolintineanu, Vasile Alecsandri, Costache Negri, Alexandru Ioan Cuza, Cezar Bolliac, Vasile Boerescu și atâția alții se aflau în fruntea acestei mișcări. Se apropia împlinirea cuvintelor rostite, încă din decembrie 1848, la Paris, de Costache Negri: «Trăiască Moldova! Trăiască Valahia! Dar învrednicească-ne Dumnezeu să putem striga, într-o bună zi: Trăiască România unită (...) suntem milioane de români răzleți. Ce ne lipsește ca să ajungem un neam tare? Unirea!».

Alături de întreaga suflare românească, populația evreiască participa, cu elan și dragoste, la lupta pentru promovarea acestui înalt și nobil ideal. Evreii se simțeau de două ori mobilizați în această bătălie măreață. Se îmbinau într-insă dragoste de țară, patriotismul luminat și generoase ideile umanitare, cărora întotdeauna, de la Profeți și până în zilele noastre, noi le-am slujit cu trup și suflet”.

(„Învățături biblice”, vol. III, p. 246-247)

„[...] Au conviețuit laolaltă, secole de-a rândul, aici ca și în atâtea alte orașe și târguri moldovenești, români și evrei, înfrății în bucurii și în suferințe. Au plâns împreună în dese epoci de ciotopire și în robire, ne-am bucurat laolaltă când apărea câte o rază de lumină pe orizontul acestei țări, [...] au suferit, săngerat sau au murit moarte de eroi pentru binele acestei țări”.

(„În lumina Torei”, 1971, p. 260-261)

■ NU-I DE VINĂ POPORUL

„Să se aibă în vedere că a fost Holocaust în România, dar că nu e vinovat poporul român, nimeni nu spune lucrul acesta, nimeni nu culpabilizează poporul român și nimeni nu cere pedepsirea cuiva astăzi! Ne opunem doar acestei negări a Holocaustului, care înseamnă că potențialii criminali de mâine își pregătesc armele de pe acum!”.

(„Revista Culturii Mozaic”, nr. 764, 1993)

„Este o datorie a omenirii, a întregii omeniri ca să nu lase să se uite ceea ce a fost Holocaustul, pentru că omului i-a fost dată rațiunea. Rațiunea îl face pe om să învețe din lecția trecutului.

Să nu uităm! Așa s-a întâmplat și acum 70 de ani. V-o spune un bătrân, care a văzut ridicându-se fiara, ca ale ei sălbaticie instințte. Așa, prin ziare, prin insulte, prin calomnii, s-a ajuns, apoi, la ceea ce s-a ajuns. Din păcate,

unde se cocoloșește trecutul dureros, unde călăii de ieri sunt conducătorii de azi, unde se tolerează semănarea urii de rasă, e fatal să se pregătească din nou războiul?”.

(„În lumina Torei”, ed. a III-a, 1980, p. 229)

■ AMINTIM... AMINTIM FĂRĂ SĂ OBOSIM

„[...] Datori suntem să scuturăm conștiința omenirii și să-i amintim ce este antisemitismul...”

(„Învățături biblice”, vol. III, p. 100)

„Cuptoarele n-au mai fost metafore, ci în mijlocul Europei celui de-al XX-lea veac, înghițeau zilnic zeci de mii de credincioși ai învățaturii lui Moșe.

[...] Vor trece veacuri și milenii și niciodată nu va fi îngăduit nimănui, evreu sau neevreu, de a încerca să aștearnă vălul uitării asupra acestei uriașe tragedii care nu e numai a noastră, a evreilor, ci a umanității întregi. E adevărat, s-a pierdut o treime din numărul evreilor. Șase milioane de umbre ne însoțesc pe noi, supraviețuitorii”.

(„În lumina Torei”, ed. a III-a, 1980, p. 365)

„Nu prin tăcere, nici prin uitare ne vom regăsi echilibrul sufletesc. Că ne scrutăm conștiințele, să evocăm pe cei căzuți și să le strigăm durerea. Să ne audă toți oamenii, toate noroadele și să știe că pe umerii noștri, a tuturor, apasă imensa răspundere a sfințirii memoriei lor”.

(„În lumina Torei”, 1971, p. 257)

■ MAREA IDEE A SOLIDARITĂȚII UMANE

„Voi toți aceia «ce doriți viața și zile mai bune», sădiți acest cuvânt în inimile voastre. Cuvântul acesta este PACE!”.

(„În lumina Torei”, ed. a III-a, 1980, p. 233)

„Stărpirea oricărei dușmării între oameni, religii, popoare și rase - acestea trebuie să fie misiunea cea sfântă a purtătorului drapelului unicului Dumnezeu. Un altar care devine o tribună a urii nu mai este altar. O casă a lui Dumnezeu în care în numele Lui un om este ațâțat împotriva celui alt nu mai este o casă a lui Dumnezeu”.

(„În lumina Torei”, 1971, p. 219)

„...Să ia aminte, glăsuși Părintele ceresc, să ia aminte toți fiii lui Adam, oriunde destinul i-ar așeza, pe orice meridian se vor afla, că din același aluat au fost plămădiți și că pământul pe care sălășluiesc nu poate constitui decât un factor de unire între ei. Oricare ar fi culoarea pielii, oricare altar i-ar slui drept loc de rugăciune, ei, omul, nu constituie decât o celulă din marele organism al umanității, iar datorită sa este de a fi mereu pătruns de marea idee a solidarității umane”.

(„În lumina Torei”, 1971, p. 221)

„Noi, cei ce rostim cuvântul Dumnezeu-iesc, nu putem să stăm cu brațele încrucișate. Conștiinței de misiunea ce ne revine, aruncăm în talerul păcii întreaga greutate a acestui cuvânt divin și chemăm omenirea să pășească pe făgașul păcii”.

(„În lumina Torei”, ed. a III-a, 1980, p. 224)

„Nu vor avea pace deplină acolo, sus, în slăviile cerești, aceia care au plecat din această viață în cele mai groaznice chinuri, mucenici ai miilor de obști ale lui Israel, atâtea timp cât noi, aici - noi, cei cărora le-a fost lăsată, ca prin minune, nu numai viața, ci și sfânta misiune de a o apăra - nu vom fi chezașii realizarea păcii pe pământ.”

Fie memoria lor binecuvântată”.

(„În lumina Torei”, ed. a III-a, 1980, p. 257)

„Pacea omenirii este una și indivizibilă. Ea nu îngăduie două măsuri și are drept temelie sfântă dreptul la viață al tuturor popoarelor”.

(„Învățături biblice”, 1978, p. 173)

„Mai e oare necesar să spunem că acolo

■ ÎL RESPECTĂM PE EMINESCU

„Respectăm pe «luceafărul poeziei românești». Geniul său poetic, gândirea sa filozofică fac parte din patrimoniul culturii universale».

(„Eseuri biblice”, 1992, p. 309)

„Am considerat întotdeauna că Eminescu este unul dintre cei mai mari poeți ai literaturii europene, poate egal în valoare cu un Goethe sau cu un Schiller. Eu și soția mea îi cunoaștem multe poeme pe de rost; în scrierile mele l-am citat adeseori cu admirație [...] Versurile sale geniale sunt lipsite de orice nuanță antisemită».

(„Primejdii, Încercări, Miracole”, ed. a II-a, 1991, p. 272)

„Suprema implorare ce o adresează deci cântărețul psalmilor este aceea ca întotdeauna să aibă înaintea ochilor aritmetica vieții, așa cum spunea și luceafărul poeziei românești:

„Cu mâine zilele îți adaugi

Cu ieri viața ta o scazi

Și ai cu toate astea în față

De-a pururi ziua cea de azi».

(„În lumina Torei”, ed. a III-a, 1980, p. 10)

„România este unul din puținele locuri din lume unde activează un teatru evreiesc de stat. De altfel, în această țară, la Iași, a fost leagănul teatrului idiș și e plin de un înalt înțeles faptul că printre cei dintâi care au sesizat semnificația sa, cel dintâi care a publicat o cronică într-un ziar românesc despre un spectacol al teatrului idiș al lui Avram Goldfaden, a fost însuși luceafărul poeziei românești, Mihai Eminescu».

(„Învățăături biblice”, 1978, p. 283)

■ CARTEA... ALEASA INIMII NOASTRE

„Cartea, o mângâiem și o sărutăm, căci ea, numai ea este aleasa inimii noastre. Pentru dânsa am suferit, doar, atât de cumplit. Spre a-i asculta povăța, ne-am supus atâtor privațiuni; spre a-i împlini idealul, am străbătut, doar, atâtea căi presărate cu spini. Ni-i mai scumpă decât toate nestematele, pentru că ea ne-a apărat de primejdii, ea ne-a îndreptat șira spinării, ori de câte ori hula și ocara căutau să ne copleșească. Alături de dânsa am suferit. Trupurile ne-au fost străpuncte laolaltă de ascuțite săbii, limbi de foc ne-au cuprins împreună. Soarta noastră a fost și a ei. Nicicând nu ne-am părșit unul pe celălalt. Noi am rămas mereu de veghe ca nu cumva cartea să piară pradă dușmanilor ei, iar ea ne-a ocrotit, ne-a dăruit puteri morale spre a nu ne prăbuși în cele mai grele încercări. Cu înfrigurare, cu ultimele puteri ce ne rămăneau, când talazurile uni căutau să ne acopere, ne înclăștam de ea, căci numai ea putea să ne călăuzească spre limanul suferințelor».

(„Revista Culturii Mozaic”, nr. 767, 1993)

„... noi, evreii din România anilor de urgie și împilare dinainte de 1944, am găsit o binefăcătoare mângâiere, un balsam alinător al sufletelor noastre, un izvor dătător de neseceate puteri de rezistență împotriva răului, în cuvântul scris și vorbit al proetului Gala Galaction. Uriușul acesta al gândirii și simțirii omeniești s-a ridicat cu o măreață vigoare spirituală, îmbinată cu o mare dragoste de om, împotriva prigonitorilor, cărora le-a strigat un mânișor avertisment profetic, în apărarea prigonitorilor, cărora le-a șoptit un duios cuvânt de speranță».

(„În lumina Torei”, ed. a III-a, 1980, p. 170)

„La Iași, a fost creat primul teatru evreiesc stabil din lume. La Iași, Sadoveanu l-a creionat atât de bine pe Moses Duff. A existat o viață armonioasă între evrei și creștinii lași. Au fost aici 55 000 de evrei. Azi sunt câteva sute».

(„Revista Culturii Mozaic”, nr. 747, 1992)

„La București, într-una din marile imprimerii de stat, se tipăresc cărți în limba idiș - atât ale clasicilor noștri, cât și ale scriitorilor evrei contemporani. Și, în acest fapt vedem continuarea, în alt context istoric, a unei nobile tradiții, căci este cunoscut că primele cărți și calendare ebraice au fost realizate la Iași, în tiparnița lui Gheorghe Asachi».

(„Învățăături biblice”, 1978, p. 283)

„S-au întrețesut aici [la Iași], de aproape șase veacuri, culturi, cântece, jocuri românești și evreiești. Au conviețuit aici Eminescu și dr. Karpel Lippe, Sadoveanu și Manger, Creangă și Gropper, care au împletit doruri și zburcium, bucurii și tristețe, ale celor două neamuri ce au suferit laolaltă și s-au bucurat împreună».

(„Învățăături biblice”, 1978, p. 296)

■ „DOMNUL JOINT”

„Dacă un istoric va face un studiu asupra acestei nobile organizații care se numește «Joint», va vedea ce este etica noastră [...]».

(„Eseuri biblice”, 1992, p. 409)

„Demografic, peste 60% dintre evreii din România sunt bătrâni. Ei au însă sentimentul că există un loc, acest cămin al Federației, care reprezintă pentru ei o balustradă, locul unde vor primi ajutor când vor avea nevoie. Chiar dacă nu se vor folosi niciodată de această minunată instituție, însăși existența sa le este sprijin, reazem sufletesc și pentru aceasta exprimăm întreaga noastră recunoștință «Joint»-ului».

(„Eseuri biblice”, 1992, p. 410)

„«Joint». Un cuvânt ce reprezintă pentru noi echivalentul dragostei de om, al generozității».

(„Învățăături biblice”, vol. III, p. 162)

„Până când omenirea va izbuti să se elibereze definitiv de orice formă de asuprire, până când oamenii vor putea trăi liniștiți, în demnitate și fără lipsuri, până când noi, evreii, nu vom mai ști niciieri ce e prigoana și ce e discriminarea, până atunci «Joint» împlinește o misiune istorică și umanitară, care ne face

ca, după toate umilițele suferite de ființa umană în ultimii 70 de ani, să fim totuși mândri că suntem Oameni (cu literă mare, așa cum sunt Oamenii de la «Joint»)».

(„Revista Culturii Mozaic”, nr. 562, 1984)

„Congresul Mondial Evreiesc [...] a jucat un rol major în viața și destinul evreimii române, [...] a devenit fereastra noastră deschisă spre

lumea din afară.

(„Primejdii, Încercări, Miracole”, ed. a II-a, 1991, p. 246)

■ ISRAEL - DINTOTDEAUNA ȘI MEREU

„Statul Israel că nu numai evreilor de acolo, ci și evreilor din răsărit, din apus, din Statele Unite, de oriunde, sentimentul că există o balustradă, că avem un stat al nostru, un loc de unde nimeni nu ne poate da afară».

(„Eseuri biblice”, 1992, p. 410)

„Suntem ultima generație a catastrofei, dar avem un balsam: suntem și prima generație a mântuirii; avem o țară cu care ne mândrim; o țară în care nu mai putem fi acuzai că suntem evrei comuniști, că suntem evrei cămătări; o țară unde suntem propriii noștri stăpâni».

(„Revista Culturii Mozaic”, nr. 736, 1992)

[...] suntem trup din trupul poporului evreu, primim cu dragoste și dor către Sion și Ierusalim, vedem în Statul Israel idealul suprem al fiecărui evreu din lume».

(„Revista Culturii Mozaic”, nr. 744, 1992)

„De atunci, de când David, bardul iudaismului, a întemeiat Ierusalimul și până în zilele noastre, nici o singură zi n-a încetat prezența noastră pe aceste meleaguri, nu s-a oprit glasul rugăciunilor noastre pentru reînnoirea în Sion [...]».

Iar noi, evreii din România, avem motive temeinice de mândrie la prăznuirea Zilei Independenței Statului Israel».

(„Revista Culturii Mozaic”, nr. 736, 1992)

„E în interesul iudaismului și al Statului Israel de a avea comunități evreiești puternice pretutindeni unde se află evrei, în Est ca și în Vest [...]. Într-un proces de reclădire a Israelului și acela de continuitate iudaică a Diasporei există o armonioasă îmbinare, nicidecum o contradicție».

(„Învățăături biblice”, vol. III, p. 266)

„A trecut oare clipa [...], în care să fi uitat Ierusalimul?»

În miez de noapte, veac de veac, fie în robia babiloniană, fie în lăntuții de carele de luptă romane, fie sub amenințarea înclășțirii spaniole, fie aflându-ne pe pragul cuptoarelor de exterminare, în fiecare miez de noapte, așezatu-ne-am la pământ și plâns-am «ceata cea care e bucuria întregului Pământ», Ierusalimul lui David, bardul iudaismului, Ierusalimul «Casei lui Dumnezeu», al Kohanitorilor și al Levitorilor, Ierusalimul «din care Tora poromește și Cuvântul lui Dumnezeu se află», Ierusalimul pe care nici o clipă nu l-am părșit, Ierusalimul rugilor noastre, zi de zi și ceas de ceas».

(„Eseuri biblice”, 1992, p. 385-386)

Grupaj realizat de EVELIN FONEA

VALOAREA CURCUBEULUI

Trăsătura dominantă a oricărei personalități puternice este perfectă concordanță între viața personală și cea publică. Nu întâmplător, «Acesta este viața mea», capitol care încheie volumul ESEURI BIBLICE, apărut înainte de doi ani de încheierea existenței biologice a dr. -ului Moses Rosen, face dovada afirmației de mai sus. Transformată în cuvânt rostit și scris, viața i-a devenit operă, trăirea în forum s-a sublimat în expresie contemplativă. ÎN LUMINA TOREI, SCRIERILE BIBLICE, PRIMEJDII, ÎNCERCĂRI, MIRACOLE, ESEURI BIBLICE conturează retrospectiv imaginea constructorului necesarelor trasee de cunoaștere a modului de viață iudaic de către poporul român, de ziderat ce capătă acum, în Anul Internațional al Toleranței, un plus de rezonanță.

Un element generator al cărților sale este responsabilitatea față de sine și față de colectivitatea căreia i-a dedicat, un altul - clarvizinea istorică. Cum s-a putea defini altfel scrierile decât ca pe niște complexe colovii cu sine însuși, psalmi moderni pe tema venicului legământ dintre Creator, Carte și Om, măritisind prezența, în fiecare dintre ele, a unui gânditor adevărat în rădăcina în multitudine spiritualitate iudaică, foarte sensibil, în același timp, la realitățile și problemele contemporaneității? Dar ce altceva este Biblia însăși, afirmă acest subtitlu exegetic al ei, decât «ecoul frământărilor actualității?»

A fi evreu?, «Dumnezeu, Tora, Israel», «Niște oameni de treabă», «Calendar iudaic», «Personalități», «Holocaust», «Ecumenism», «Israel dintotdeauna și mereu» sunt tot atâtea indicoare de marcat în drumul călătoriei spre Weltanschauung iudaic. Nu e vorba nici de o clasificare omiletică, istorică, poetică, filozofică, nici de specificitatea

eroi, nu sunt zei. Sunt, niște oameni de treabă», plămădiți din carne și oase, cu slăbiciunile, cu păcatele lor, dar cu atât mai mare în izbânda propriilor limite. Referindu-se la Moșe Învățătorul, cel care a adus Decalogul nu doar poporului evreu, ci întregii omeniri, autorul accentuează asupra văditei preocupări a Torei de a evita orice încercare de divinizare a lui Moșe (v. «Dezamăgirea lui Moșe», «Leagănul și mormântul lui Moșe»). De altfel, scriind despre el, Omul Moșe e mai modest decât orice om de pe fața Pământului», Tora a subliniat, simultan, că Moșe a fost doar om și, pe deasupra, și foarte modest.

Nobletea de caracter a unor personalități, evrei și neevrei, care l-a marcat spiritual, reiese din esurile dedicate acestora. Impresionant este portretul tatălui său, gaonul Avraham Arie Leib Rosen zaja, evocat cu emoție și pietate de fiul său, exemplu viu al singurului fanatism dovedit de evrei de a lungul veacurilor: fanatismul Învățătorului. Modul său de a prezenta și alte vieți cu valoare de simbol (Malbim, Niemirower, Szazar, Rubin, Begin, precum și un preot, om de literă și prieten al evreilor, Gala Galaction) e un atestat de prețuire a oamenilor de valoare, indiferent de etnie.

Există în tematica dedicată «Calendarului iudaic» un articol-metaforă a întregii existențe evreiești: «Dansul cu Cartea». Simhat Tora, marcând momentul încheierii și, totodată, al reînceperii lecturii Cărții Cărților, exprimă rațiunea de a trăi a acestui popor. «Așa suntem toți, fi ai Torei. Așa s-a concretizat întreaga noastră ființă. Oamenii cu Cartea în brațe... Pentru dânsa am suferit atât de cumplit. [...] Ni-i mai scumpă decât nestematele, pentru că ea ne-a apărat de primejdii, ea ne-a îndreptat șira spinării, ori de câte ori hula și ocara căutau să ne copleșească».

În iudaism, credința se întărește prin cercetare. Descoperind armonia desăvârșită a Creației, Avraham se convinge că aceasta trebuie să aibă o cauză unică

și, mai mult, o unicitate absolută (v. «Marea întrebare: Cine le-a creat pe toate?»). Aceasta a generat gândirea MONOTEISTĂ în civilizația umană.

Cărturarul Moses Rosen accentuează, de asemenea, valența etosului - preponderentă în iudaism. Etosul imprimă un adevărat spirit democratic atât gândirii, cât și comportamentului cotidian iudaic. «Tora nu e în ceruri», subliniază autorul, ea e deschisă oricui vrea să-i aprofundeze învățătura. Fiecare om se poate adresa direct Divinității, fără nici un intermediar. Raportarea preceptelor sacre la viața zilnică le relevă perenitatea.

În armătura eseistică dr. -ului Moses Rosen se îmbină cultura tradițională cu universalismul modern. Sunt inovativi, alături de Akiva și Rași, Descartes și Goethe, sunt reproduse cuvintele Psalmistului și se fac trimiteri la Eminescu. În lesătura eseurilor sale intră dicteone ebraice împreună cu citate franceze, latine... Comentând concepția iudaică despre spațiu și timp, dr. Moses Rosen se ridică la mari înălțimi filozofice, arătând cum din ea rezultă că lumea se află în Creator. Verbul autorului se aprinde ori de câte ori evocă făcările Hocalostului și refuză să ignore pe oricine vrea să le uite («...Și totuși zămbim», «Pogromul cel dintâi - Dorohoi», «Comemorarea a 50 de ani de la martiriul evreilor din România», «Să nu lăsăm omenii să uite», «Adevărul și numai adevărul», «Bilan»)».

De la tactul diplomatic manifestat în acțiunea de Alba a evreilor din România până la durerea comemorării victimelor Hocalostului, Șef Rabinal dr. Moses Rosen z.l. ne-a împărșit câteva dintre esențialele sale preocupări sociale și culturale. Cărțile sale pot fi receptate prin propria-i tălmăcire dată curcubeului, raza de soare care străbate o picătură de apă unde apar cele șapte culori ale spectrului solar, metaforă a armoniei între civilizații, îndemnând la cooperare, fără ca prin aceasta să-și piardă valoarea ființa distinctă.

E. SUHOR

Cuvântul domnului VICTOR OPASCHI

Sunt profund mișcat de gestul dvs. prietenesc de a mă invita să particip la ceremonia de cinstire a memoriei Șef Rabinului dr. Moses Rosen, la împlinirea unui an de la dispariția sa.

Prin atribuțiile mele oficiale, am avut privilegiul de a-l cunoaște bine.

Construindu-și toată viața, energia și bogata sa cultură teologică și laică nobilei activități de conservare și apărare a identității etnice și religioase a evreilor din România, dr. Moses Rosen s-a afirmat ca o mare personalitate religioasă și culturală, recunoscută în țară și străinătate.

Și-a pus talentul și capacitatea în slujba promovării intereselor patriei și poporului român. Titlurile academice și științifice acordate de Academia Română și de unele universități din străinătate constituie o recunoaștere a valorii studiilor sale referitoare la istoria poporului evreu, la istoria evreilor din România și la cultura iudaică.

Comemorând dispariția din rândurile noastre a personalității de excepție care a fost Șef Rabinul dr. Moses Rosen, reamintesc că poporul român se pronunță, pe baza

propriei experiențe, pentru eradicarea din față a oricăror manifestări de antisemitism, xenofobie și extremism, care periclitează pacea, securitatea și cooperarea dintre popoarele lumii.

Cred că este datoria mea să subliniez, să reamintesc de respectul și sentimentele prietenesti pe care i le-a purtat președintele României, domnul Ion Iliescu.

Stau măturie în acest sens foarte desele lor întâlniri, sărbătorirea la Palatul Cotroceni a dr. Moses Rosen cu ocazia împlinirii vârstei de 80 de ani, participarea domnului președinte la Templul Coral cu ocazia comemorării victimelor Holocaustului, precum și apoi la slujba de înmormântare, trimiterea unui reprezentant la Ierusalim, la ceremonia de înmormântare.

Cred că sunteți de acord că toate acestea sunt dovezi ale sentimentelor pe care președintele României, domnul Ion Iliescu, le-a nutrit pentru Șef Rabinul dr. Moses Rosen și obștea sa.

Îmi exprim speranța că viața și activitatea Șef Rabinului dr. Moses Rosen vor fi mereu vii în memoria noastră, a tuturor.

Din cuvântul domnului ITZHAK ARTZI

Timp de 24 de ani, în anii tiraniei și după 1989, în anii eliberării, am adus de la acest amvon, în acest lăcaș sfânt, în numele celor 400 000 de evrei din Israel originari din România, cuvinte sărbătorești, de laudă, apreciere, admirație pentru cei ce au fost Șef Rabinul dr. Moses Rosen și soția sa Amalia - amândoi zihronom livraha - binecuvântată să le fie amintirea!

De astă dată, mâhnit și îndoliat, am misiunea grea, tristă de a vorbi în numele aceluiași israelieni originari din România, la Yahrzeitul răposatului, azi, la scurgerea unui an de la înmormântarea sa la Ierusalim.

La această comemorare nu e locul pentru considerații și aprecieri istorice finale. Istoricii își vor spune cuvântul despre rolul răposatului în istoria contemporană a poporului evreu. Mă voi rezuma deci la o perspectivă a unui singur an.

În lupta sa pentru existența fizică și spirituală, Statul Israel are diplomați, o armată, arme, alianțe. Evreii din Diaspora nu dispun de asemenea mijloace. Lupta pentru existența fizică și spirituală în țările Risipirii evreiești a dat naștere unui alt soi de „comandanți”-conducători, ale căror arme sunt puterea de convingere, intuiția politică, înțelepciunea, răbdarea, curajul, crezul în dreptatea cauzei, încrederea în sine și în alții, dar, mai presus de toate, dragostea și abnegația pentru poporul evreu și nevoile sale, dragostea pentru Sion și Eretz Israel.

Răposatul Rabin Rosen a fost un asemenea „comandant”. Am venit aici ca să delungă dispariția acestui rabin și „diplomat-conducător”, care, prin calitățile sale deosebite, charisma personală, capacitatea diplomatică, ținuta de demnitate evreiască, viziunea sa, a reușit să atingă două țeluri principale ale păstoririi sale: ca rabin - propășirea fizică și spirituală a comunității sale; ca diplomat - dreptul maselor evreiești de a pleca în țara lor străbună, Statul Israel.

Din tot noianul de evenimente istorice în cei 46 de ani de păstorie, am ales să vorbesc despre partea ce-i revine Șef Rabinului Rosen în lupta eroică dusă pentru Aliaua spre Israel a evreilor din România, Alia care a redus o comunitate de 400 000, la data alegerii Domniei Sale, în majoritate supraviețuitoari ai Holocaustului, într-o comunitate ce numără astăzi 14 000 de evrei, abia 3% dintr-o comunitate mare, glorioasă.

În viziunea sa de a organiza Asistența Socială, el a reușit să convingă autoritățile românești să redeschidă porțile României pentru „Joint”. În U.R.S.S. și în celelalte state socialiste, „Joint”-ul continua să fie considerat o officină a spionajului american. În România, generoasa organizație de ajutorare a nevoiașilor în Diaspora și-a reinnoit binecuvântata ei activitate.

În toate cancelăriile diplomatice din lume,

diplomatul Rosen a prezentat o altă față a României - o Românie înțelegătoare pentru problemele de bază ale poporului evreu. El a fost sprijinit de toate organizațiile mondiale evreiești; de aceea, ca patriot român, el a putut să slujească interesele majore ale României.

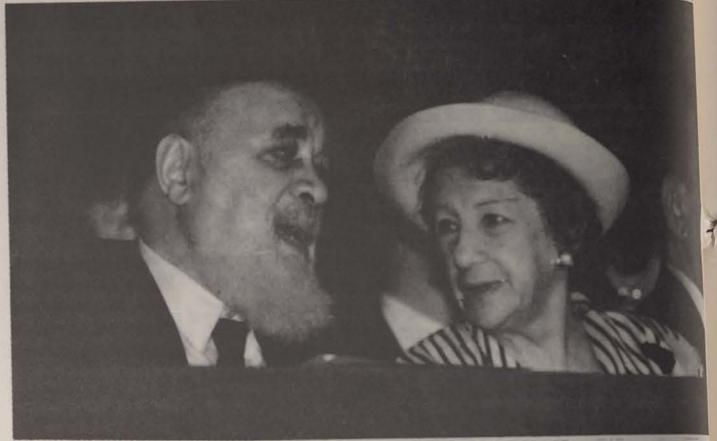
Ca tribun al poporului, reprezentant și al durerilor și al suferințelor evreiești, el a știut să pună în discuție, cu demnitate și curaj, evenimentele dureroase ale anilor Holocaustului.

„Nu voi exagera spunând că Șef Rabinul dr. Moses Rosen a avut o contribuție hotărâtoare la menținerea scânteii iudaice naționale și la pregătirea sufletească a evreilor din România în vederea plecării lor (Aliaiei) în Israel”, a declarat președintele de atunci al Israelului, dl Chaim Herzog, cu ocazia sărbătoririi celei de-a 80-a aniversări a zilei de naștere a Rabinului Rosen, la 8 iunie 1992. Cu această ocazie, Șef Rabinul Rosen a răspuns celor care l-au sărbătorit atunci, cu un legământ: „Cât timp Dumnezeu îmi va hărăzi marea Sa îndurare și îmi va dărui sănătate fizică și sufletească, nu voi lăsa ca luminița care mai pălpăie, a celor trei la sută evrei rămași în România, să se stingă înainte de vreme!”

Azi, mesajul lui e mai mult decât o dorință și speranță. El e o poruncă și un testament.

Acest mesaj al răposatului a fost lansat cu doi ani înaintea decedului său, la Ierusalim, locul unde și-a găsit odihna de veci, alături de iluștra sa tovarășă de viață și de luptă, Rabanit Amalia Rosen.

Fie-le țărâna Eretz Israelului ușoară și memoria eternă!

Cuvântul domnului SERJE CWAJGENBAUM

Suntem azi aici pentru a evoca sufletul Șef Rabinului dr. Moses Rosen, zihrono livraha, un vizionar, un om de inițiativă, un învățător, un lider al evreimii. Am avut privilegiul de a-l cunoaște pe Șef Rabinul Rosen timp de peste 20 de ani. Și sunt, probabil, aici, unul dintre cei mai tineri prieteni ai lui. Îmi amintesc perioada nu prea îndepărtată când România se afla sub un sever regim comunist și - asemenea celorlalte țări est-europene - era izolată de restul lumii. Într-o perioadă dintre cele mai dificile, cea de după război, Șef Rabinul dr. Moses Rosen, spre deosebire de alți lideri comunitari din această parte a Europei, a menținut ceea ce a trebuit să mențină: conștiința identității naționale în rândul populației evreiești din România. A menținut o comunitate evreiască plină de vitalitate în București și în țară.

Dacă ar fi reconstruit comunitățile evreiești în țară și numai atât, și încă ar fi fost de ajuns. Dacă ar fi luptat contra antisemitismului și numai atât, și încă ar fi fost de ajuns. Dacă ar fi promovat mișcarea de Alia din România, și numai atât, și încă ar fi fost de ajuns.

Dar, dat fiind că el a menținut viața evreiască în comunitățile din București și din țară, a luptat împotriva antisemitismului, a promovat mișcarea de Alia și a educat tineretul evreu în spiritul învățaturii iudaice, cu atât mai mult merită omagiul și neutarea noastră.

Mi-l amintesc vizitând comunități din aproape întreaga țară: Cluj, Timișoara, Sighet, Iași, Dorohoi și multe altele. Șef Rabinul Moses Rosen nu a fost numai un lider al comunității, ci un ambasador neoficial al

României, un ministru fără portofoliu al întregului popor român. Era bine cunoscut la New York, la Washington, la Paris, la Londra, la Melbourne și în alte metropole ale lumii. Desigur - și la Ierusalim.

50 de ani după terminarea celui de-al doilea război mondial, 50 de ani după Holocaust, Europa este din nou confruntată cu un extremism renăscut, cu manifestări de xenofobie și antisemitism. Este o datorie a fiecărui democrat, a fiecărui cetățean, a fiecărui evreu să combată toate formele de discriminare generatoare de îngrozitoare tragedii. Aceasta este o parte a moștenirii spirituale lăuate de Șef Rabinul Rosen, zihrono livraha. Dar adevărata moștenire a Șef Rabinului Rosen este în Israel, fiindcă acolo trăiește cea mai mare parte a evreimii din România care a supraviețuit Holocaustului.

Mă aflu aici în numele președintelui Congresului Mondial Evreiesc, Edgard Bronfman, în numele secretarului său general, Israel Singer, în numele conducătorilor evreii din întreaga lume și în numele conducătorului Congresului Evreiesc European, pentru a aduce omagiul nostru marelui dispărut. Vreau să amintesc sufletul Rabinei Amalia dr. Rosen, care a avut o mare contribuție în activitatea Șef Rabinului Rosen, zihrono livraha. Urez nouii președinte, prietenului meu, prof. Nicolae Cajal, noului Prim Rabin, care va fi ales astăzi după-amiază, mult succes în misiunea dumnealor de conducere a comunității evreiești din România, urez întregii obști evreiești din România succes în toate acțiunile și în înfăptuirea tuturor țelurilor sale.

Din cuvântul Prim-Rabinului ERNEST NEUMANN

Îl revăd, cu ochii minții, pe regretatul Șef Rabin dr. Moses Rosen în momentul în care, acum 46 de ani, părintele său, gaonul Avraham Leib Rosen, zațal, i-a dat binecuvântarea în înalta investitură de păstor spiritual al obștii noastre. Trăiam atunci, dar nu eram conștienți încă - nici nu puteam fi - de importanța acelei clipe, de faptul că trăiam momente istorice pentru viața populației evreiești din România. Comunitatea noastră era încă marcată de urmările dureroase ale suferințelor îndurate în Holocaust. Șef Rabinului Rosen îi revenea greaua misiune de revigorare a vietii evreiești

în România. Îi avea de înfruntat pe liderii comunității de atunci, care se voiau gorani ai iudaismului în România, avea de trecut stăvilile unui regim totalitar. Și am fost cu toții martori unui miracol, renașterea comunităților evreiești din România, miracol realizat de regretatul nostru lider spiritual. Și aceasta - prin gloriificarea neîncetată a lui Dumnezeu, prin slujirea patriei sale, prin propovăduirea idealurilor noastre multimilenare. Un rabin trebuie să se simtă mereu ca și cum ar fi într-un sanctuar. Și Șef Rabinul dr. Moses Rosen a trăit și acționat ca atare din momentul investiției sale. Nu se poate uita tot ce a făcut, dăruirea totală în slujba obștii, faptul că nu s-a cruțat o clipă, cutureiând neobosit țara, în lung și-n lat, pentru a răspândi învățătura noastră. „Nu spuneți neobosit, spuneți neodihnit!”, obișnuia să spună regretatul dr. Rosen. A considerat că e menirea rabinului de a răspândi învățătura Torei, de a promova dragostea de om. „Iubește-I pe aproapele tău ca pe tine însuși” este un laitmotiv al învățaturii biblice. Nu și-a pierdut încrederea în aceste cuvinte, în faptul că omenirea se va îndrepta către pace, deși prezentul ce-l trăim se află, din păcate, într-o îngrozitoare contradicție față de acest desiderat. Acest iahrzeit în memoria Șef Rabinului dr. Moses Rosen nu e unul obișnuit. A fost un înflăcărat patriot român, un promotor al ecumenismului, un evreu legat cu toate fibrele ființei sale de Statul Israel. Să nu încetăm să-i binecuvântăm amintirea regretatului Șef Rabin; „cât timp lumânarea arde, trebuie s-o alimentăm”. Vom depune toată strădania pentru a fi demni de memoria celui pe care îl comemorăm astăzi. În veci să-i fie binecuvântată amintirea! Amin.

Cuvântul Rabinului MENAHEM HACHOHEN

Acum un an - exact în ziua în care sărbătorim Ziua Ierusalimului - Ierusalimul a urmat cu durere siciul dr. Moses Rosen. Dacă ar fi putut fi întrebât cum să i se organizeze înmormântarea, Șef Rabinul Moses Rosen ar fi răspuns: „așa cum a fost”.

Ierusalimul era în sărbătoare. Steagurile Israelului erau arborate pretutindeni, Ierusalimul își serba unificarea, dar și eliberarea. Și după acest siciu au mers ministrii ai Israelului, demnitari, reprezentanți ai României, intelectuali și rabini, academicieni, scriitori și artiști, oameni din popor, pentru a-i aduce un ultim omagiu. Dacă cineva ar fi vrut să știe cât de mare a fost personalitatea Șef Rabinului Rosen, răspunsul ar fi fost diversitatea populației care l-a însoțit pe ultimul drum. Panteonul poporului evreu este plin de mari personalități, dar puține sunt acelea care au influențat comunitățile pe care le-au condus, în măsura în care a făcut-o regretatul Șef Rabin dr. Moses Rosen. El este unul dintre aceia care și-au pus amprenta asupra istoriei țării în care au trăit, asupra istoriei poporului evreu, asupra istoriei Israelului. Și nu era ușor să acționezi în acei ani. Era greu de păstorit în acei ani de după Holocaust, de a fi un păstor care trebuie să-și refacă turma. În schimbarea determinată de Șef Rabinul dr. Moses Rosen au existat trei elemente conjugate: Eretz Israel, dragostea față de poporul lui Israel și dragostea pentru om. Trei lucruri care reprezintă aceeași idee și care nu pot fi separate. Cum poate un evreu să fie evreu dacă nu are dragoste față de om și față de țara în care trăiește? Șef Rabinul Rosen a reunit aceste trei valori în activitatea și în personalitatea sa.

În calendarul ebraic, săptămâna viitoare vom sărbători Hag Hașavuot. Hag Hașavuot este sărbătoarea momentului în care am primit Tora. Toți știm că Tora ne-a fost dată pe Muntele Sinai. Însă în sursele noastre sunt două lucruri pe care le voi releva. Un popor care a reușit să identifice toate locurile istorice prin care s-a perindat

nu reușește să identifice locul geografic al Muntelui Sinai, un popor care își amintește toate datele sale istorice nu-și amintește exact în ce zi i-a fost dată Tora. Și în Talmud este o dispută, dacă Tora a fost dată în 7 Sivan, în 6 Sivan sau la o altă dată. Îndărătul faptului că nu știm unde și când a fost dată Tora se ascunde o gândire filozofică adâncă. Sensul este că Tora nu e legată de un loc anumit sau de un timp anumit. Oriunde se găsește un evreu, acolo este Tora. Tora nu este legată de o dată anume. În toate timpurile, în toate vremurile, în toate situațiile, Tora este cu noi. Există, totuși, o aspirație în aceste evenimente: aspirația poporului evreu ca Tora să se realizeze în Eretz Israel și într-un timp în care pacea va fi o pace pentru toate popoarele. Aceasta a fost filozofia Șef Rabinului dr. Moses Rosen și așa și-a împlinit misiunea istorică.

În epoca întunecată în care s-a aflat România după Holocaust, în care regretul de atunci n-a acceptat nici o valoare religioasă, în acea epocă în care se spunea că nu e loc pentru iudaism, nu e loc pentru a vorbi despre valori umane, în acea perioadă, el a făcut tot ceea ce a făcut în spiritul acestor valori. Aceasta a fost contribuția sa deosebită față de poporul evreu, față de patria sa și față de comunitatea pe care a condus-o. Într-o zi comemorativă se aprinde o lumânare pentru sufletul celui decedat. În Statul Israel se împart sute de mii de lumânări reprezentând contribuția Șef Rabinului dr. Moses Rosen la recăderea Statului Israel. Ne adunăm în acest lăcaș sfânt, unde Șef Rabinul Moses Rosen s-a rugat pentru comunitatea ce a pășorit-o, pentru poporul evreu, pentru întreaga lume. Ne amintim de figura lui, de figura soției sale, doamna Amalia dr. Rosen, zihrona livraha, fără sprijinul căreia nu ar fi putut împlini tot ceea ce a realizat. Ne amintim și de lăcașul în care ei se odihnesc, Cimitirul „Sanhedria” din Ierusalim. Ne rugăm pentru odihna sufletelor lor, ne rugăm și sperăm că se va auzi vocea păcii în Israel și în întreaga lume.

Din cuvântul domnului ION NICOLA

Rememorarea plecării dintre noi a celui ce a fost dr. Moses Rosen ne îndeamnă la reflecții profunde, poate nu la emiterea încă a unor judecăți de valoare, dar, indiscutabil, la evaluarea unor activități cu largă rezonanță pe plan național și internațional.

M-aș opri, în primul rând, asupra faptului că doctorul Rosen și-a pilotat nava populației pe care o reprezenta (minoritară cantitativ, dar importantă pe planul valorilor) pe o mare nu totdeauna calmă, de multe ori printre stânci, știind să-și prezinte păsurile și să inspire măsuri de protecție.

A știut totdeauna să asigure păstrarea unor particularități și pe plan cultural, de limbă etc., integrându-se, totodată, cu comunitățile evreiești în munca și lupta poporului român.

M-aș referi, pe un alt plan, la ceea ce a făcut doctorul Moses Rosen pe plan religios. A înțeles și perfecționat formele de studiu

al preceptorilor Vechiului Testament, cunoașterea Torei și nu numai a acesteia, însușind tineretului, mai ales, păstrarea credinței vechi, de început, precum și asigurarea unei legături între aceasta și viața de toate zilele [...].

Cum să nu ne amintim cu respect despre participarea, cu doi ani în urmă, a doctorului Moses Rosen la ceremonia religioasă din Catedrala de la Alba Iulia, prilejuită de aniversarea Unirii, a Sărbătorii Naționale a poporului român? [...].

Cele câteva reflecții, neepuizând nici pe departe aprecierile ce le avem de făcut la adresa activității desfășurate de către Rabinul Moses Rosen, atestă un lucru esențial: sita timpului ne îndeamnă să vedem mai bine ceea ce a făcut OMUL Rosen, conducătorul și Rabinul Șef, de care ne vom aminti totdeauna cu respect deosebit.

Vă mulțumesc!

O reacție spirituală în lanț

Urmare din pag. 1

Sabia s-a pus nu o dată de-a curmezișul cărții. Forța a încercat, de nenumărate ori, să sugruma rațiunea.

Nu s-a pierdut, însă, niciodată încrederea în victoria învățaturii dreptății.

„Nu același e etalonul valorilor spirituale cu acela al celor materiale” - ne învață rabi Zeira în Tractatul Berahot, 40. „În domeniul material, vasul cel gol poate cuprinde valori, pe când cel plin nu mai oferă spațiu pentru așa ceva. În cel spiritual însă, dacă vasul e gol, degeaba mai torni într-insul, căci el nu poate primi nimic. Cu cât e însă mai plin, cu atât e mai mult loc pentru noi și noi valori!”.

Iată pentru ce cele zece principii morale pornite la drum atunci, într-o șasea zi a lunii Sivan, s-au multiplicat la nesfârșit. Niciodată nu s-a umplut acesta al învățaturii. Sute și mii de generații au sorbit cu nesăț din izvorul ei. Cu cât au băut mai mult, cu atât setea le-a devenit mai mare. Omul cu Cartea în brațe - imaginea reprezentându-l pe Moșe cu Decalogul - s-a multiplicat într-un infinit număr

de exemplare, de-a lungul tuturor generațiilor. Oricât de mistuitoare au fost flăcările autodafeurilor, de la Titus până la Torquemada, de la Torquemada până la Hitler, ele n-au izbutit să nimicească tezaurlul acesta miraculos.

Omul cu Cartea în brațe s-a înălțat tot mai sus. La poalele lui se află un munte uriaș, alcătuit din nesfârșitul morman de cărți, pe care toate generațiile le-au îngrămadit, aducându-și fiecare din ele contribuția la elevarea geniului uman. Sub acest munte se află striviți toți tiranii istoriei.

O străveche legendă populară ne zugrăvește drumul omenirii spre întâmpinarea lui Mesia. Pe un imens pod de hârtie vor păși oamenii spre vremurile păcii și ale fericii. Cu cât vor fi mai mulți, cu atât podul va fi mai rezistent, iar drumul lor mai sigur.

Pe podul acesta de hârtie, simbol al uriașei forțe a învățaturii, se îndreaptă astăzi noroadele lumii către zările bunăstării și ale păcii. Primii pași pe care i-am făcut noi pe acest pod sunt aceia ai celor zece porunci. Iată ce prăznuim noi în această sărbătoare de Șavuot.

CÂNTEC DE ADUCERE AMINTE

Redăm, mai jos, cântecul compus special pentru comemorarea Șef Rabinului dr. Moses Rosen și care a fost interpretat în cadrul ceremoniei de la Templul Coral.

versuri: Aurel Felea
muzica: Aurel Giroveanu

COR: - Într-un târgușor uitat de lume,
Pe o ulicioară din trecut,
Un copil evreu, Moșe pe nume,
Drumul vieții și l-a început.
El avea să fie omul care,
Într-un veac de ură și ochi răi,
Va deschide cale peste mare
Sutelor de mii de frați ai săi.

REFREN:
SOLIST: - Omu-aceia unic,
stâncă și făclie

Și cuvânt - credință
sub albastră stea,
În adânc de Sion
doarme-n veșnicie,
Dar mereu e vie } **BIS COR**
amintirea sa.

II

COR: - Flacăra iudaică străbună
Sub cenușa vremii se stingea,
Dar a reaprins-o pe furtună
Mâna hotărâtă a cuiva,

Mâna caldă, astăzi dispărută,
Care n-a lăsat să piară-n vânt
Flacăra aceea nevăzută,
Primul adevăr de pe pământ.

REFREN:
SOLIST: - Omu-aceia unic...
(etc., același text)

UN OM

„A pus în tine Dumnezeu
Nemargini de gândire”.

(M. Eminescu)

Mai aveai de cuvântat

pentru noi

purători de vise.

Te găsim în cuvinte

și dincolo de ele

în faptele demnității noastre,

neostenit, febril, culezător.

Tu, Omule -

ce te-ai despărțit de noi -

desăvârșind idei

ai știut că te regăsim,

dincolo de toate zicerile

întru desăvârșirea noastră,

prelungind existența

durată în Univers de Adevăr.

Și acum, în singurătate, cerniți

Te adunăm în strigătul din noi,

curgând prin spațiu

și iertăm, cum nimeni,

nimeni n-a iertat

momentele de îndoială.

Ducând povara clipei

iertăm iubind.

„A pus în tine Dumnezeu

Nemargini de gândire”.

EVELIN FONEA

CALENDAR

ANIVERSĂRILE Lunii SIVAN

● La 1 iunie 1983, a încetat din viață scriitoarea de limbă germană ANNA SEGHERS (pseudonim pentru Anna Reiling), semnatara romanelor - traduse și în limba română - „A șaptea cruce”, „Morții rămân tineri”, a ciclului de povestiri „Pâine și sare” ș.a. A militat, în scrierile sale, împotriva fascismului.

● La 3 iunie 1924, moare la Kierling, lângă Viena, în vârstă de 41 de ani, marele scriitor FRANZ KAFKA, autor al unor romane („Procesul”, „Castelul”, „America”), nuvele și jurnale de zi, unind într-o sinteză personală elemente de expresionism și suprarealism. Într-o formulă artistică originală.

● La 4 iunie 1875, trece în eternitate, la Paris, filosoful MOSES HESS. În opera sa cea mai cunoscută, „Roma și Ierusalim” (1862), acreditează ideea unui stat leudeu în Țara Sfântă, clădit pe principiile echității sociale.

● La 6 iunie 1893, a murit, la Buenos Aires, inginerul bucureștean IULIU POPPER, explorator al Țării de Foc, unde a atribuit nume românești unor repere geografice locale. Cea mai recentă monografie care l-a fost consacrată se datorează lui I. M. Ștefan („Regele Țării de Foc”, București, 1993).

● SAUL BELLOW, unul dintre reprezentanții de frunte ai literaturii americane, împlinește, la 10 iunie 1995, 80 de ani. A obținut în 1976 Premiul Nobel pentru literatură. Printre romanele sale cele mai cunoscute se numără „Victima”, „Planeta lui Mr. Sammler”, „Spre Ierusalim și înapoi”, „Darul lui Humboldt”, „Iarna decanului”.

● La 10 iunie 1909, s-a stins din viață, la New York, scriitorul și dramaturgul IACOB GORDIN, clasic al teatrului idiş. Născut în Ucraina, a emigrat în 1894 în S.U.A. Dramele sale, marcate adesea de conflicte faustiene, au văzut în repetate rânduri lumina scenei la Teatrul Evreiesc din București.

● La 13 iunie 1965, trecea în lumea umbrelor, la Ierusalim, filosoful și pedagogul MARTIN BUBER. Născut la Viena în 1878, își petrece copilăria la Lemberg, în casa bunicii lui său Solomon, reputat specialist în Midraș. În 1916, înființează și conduce la Frankfurt publicația lunară „Der Jude” („Evreul”). După stabilirea în Țara Sfântă, funcționează între 1938 și 1951 ca profesor de filosofie socială la Universitatea Ebraică din Ierusalim. A militat activ pentru reconcilierea evreo-arabă.

● La 15 iunie 1900, a murit ADOLF SOLOMON, fondatorul școlii evreiești de meserii „Ciocanul” din

București.

● La 21 iunie 1919, a decedat IACOB LOEBEL, întemeietorul primei școli primare evreiești din București.

● La 22 iunie 1886, a luat ființă, la București, SOCIETATEA ISTORICĂ „IULIU BARASCH”, ale cărei „Anale” (3 volume, 1887-1890), rămân printre primele pietre de temelie la contribuția culturală a evreilor din România (Eugen Relgis). Membrii fondatori, care au iscălit procesul-verbal de constituire a Societății, au fost: M. Schwarzfild, I. D. Bally, L. Casvan, L. Weissberg, Iacob Psantir, H. Bidjaran, dr. M. Taubes, C. Crișian, L. Șăineanu și A. Turcu.

● La 25 iunie 1915, a murit la Paris, unde luase calea exilului, dr. ELIAS SCHWARZFELD, istoric și publicist de marcă, directorul prestigioasei gazete „Fraternitatea”.

S. WEINBERG și S. WOLF

JEWISH REALITY

Jahrzeit Commemoration of Chief Rabbi Dr. Moses Rosen

The Bucharest Choral Temple hosted May 28 (Yiar 28, 5755) the ceremony marking the first Jahrzeit of the death of Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, of blessed memory, a commemoration under auspices of the Federation of Jewish Communities in Romania (Fedrom).

Attending the event were the leading officials of Fedrom, headed by President Professor Dr. Nicolae Cajal, member of the Romanian Academy. The Romanian executive and legislative were represented by presidential adviser Victor Opaschi, the minister of trade, Petre Crisan, Ivan Truter, executive secretary of the Council for National Minorities, Ion Nicola, director at the State Secretariat for Religious Affairs, Professor Dr. Stefan Cazimir, MP, alongside many other lawmakers, men of culture, delegates of the Jewish communities around the country, and of other ethnic minorities, journalists, and numerous Jewish congregants.

The ceremony took place in the presence of Avshalom Megiddon, the Israeli ambassador to Bucharest, the German ambassador, Dr. Anton Rossbach, and wife, Michael Einik, a counselor with the U.S. Embassy to Bucharest, Vsevolod Filipov, cultural secretary at the Russian Embassy, Petr Sikola, political adviser with the Czech Embassy, Serge Czweigenbaum, general director of the European Division of the World Jewish Congress, Yitzhak Artzi, ex-member of the Knesset, deputy mayor of Tel Aviv, Rabbi Menachem Hakohen, ex-member of the Knesset, Joshua Greene, the IMF representative in Romania, Dr. Zvi Feine, the director of the Joint program for Romania, and Tova Bin Nun, the director of the Jewish Agency subsidiary.

A memorial service was performed by First Hazzan Willy Harnik, with the assistance of the Choral Temple Choir, conducted by Roger Avramescu. Standing before the open Aron Kodesh, First Rabbi Ernest Neumann chanted prayers for the prosperity of Romania and Israel.

The many facets of the personality of our beloved departed, our spiritual shepherd for more than 46 years, whose lifelong work was at once part of the history of our community, of the

Romanian history, during and after totalitarian rule, and of the history of Israel, were recalled in moving eulogies by Prof. Nicolae Cajal, First Rabbi Ernest Neumann. Mr. Zvi Feine transmitted the message from His Excellency Amb. Milton Wolf, the President of the American Jewish Joint Distribution Committee, and added some personal considerations.

Then Messrs. Victor Opaschi, Serge Czweigenbaum, Ivan Truter, Itzhak Artzi, Ion Nicola and Rabbi Menachem Hakohen were spoken about the great personality of Dr. Moses Rosen, of blessed memory.

Cantor Harnik and shohet Eliezer Glantz prayed that the soul of the revered Rabbi Rosen may rest in peace, then the Temple Chorale Choir musically echoed the pious recollection.

The joint choirs of Talmud Torah students and that of Jewish youths, Shira Vezima (conductor Izu Gott), expressed with a composed artistic pathos their gratitude for the Jewish education they have received on Rabbi Rosen's initiative and under his affectionate supervision. The temple rang with the blessed sounds of "Shema Yisrael", the fundamental creed of Judaism, "Remembrance Song" (music by Aurel Giroveanu; lyrics by Aurel Felea), "Tribute" (music by Izu Gott; lyrics by Luiza Kohn) and "Ani Maamin". Both the beautiful choral performance and Maurice Ravel's Kaddish in the impressive professional rendition of Adriana Ioanovici, accompanied by Anca Sonea, marked between them a memorialization worthy of our late spiritual leader and president of our community, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, ziykrono livrakah.

In a final address, Professor Cajal thanked the speakers and audience for coming, and reiterated Fedrom's commitment to preserving and continuing the legacy of Rabbi Rosen. He took the opportunity to announce the establishment of a Chief Rabbi Dr. Moses Rosen Foundation and of a B'nai Brith Forum also named for the departed Chief Rabbi.

Professor Dr. NICOLAE CAJAL's Address

Your Excellencies,
Distinguished guests from abroad,
Dear brethren and sisters,
Ladies and gentlemen,

Now that a year has passed since Dr. Moses David Rosen, of blessed memory, walked out of life into remembrance, perhaps the best way we can bow in reverence to him would be to meditate on one of his own adages regarding the thin threshold between life and death. "Everyone of us is the architect of his own eternity," our dear spiritual leader once said in an essay. "Each lofty idea, each noble sentiment, each good deed is yet another building block adding to the palace of our eternity. As the garment of clay descends into the darkness of the grave, this our palace of accomplishments devoted to the cause of good and beauty will tower up embodying the eternity that we have built ourselves."

Words can but poorly portray either the complex turmoil of a century, or the life of a community amid this turmoil. Blending spirit and deed, faith and struggle, high intellectual concerns and down-to-earth objectives, reducing to a bare minimum the time for rest just to allow for longer and longer time for work, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen succeeded in achieving the perfect merger between private and public lives that is the hallmark of outstanding personalities. His private life impersonated the history of the community with its throbbing pulsations, seen and unseen, known and unknown. It took his uncommonly strong willpower guided by his vast, deep culture, and his realistic historical farsightedness enhanced by a sharp sense of responsibility toward himself, and especially toward his flock, to fight the major battles that he fought and win as many of them as he did. It was only in recent years as his book of memoirs, "Dangers, Trials and Miracles," came out, and as his earlier unpublished documents were printed in the Magazine of the Mosaic Cult, that we began to realize the true extent of his lifelong struggle and of the sacrifices it entailed. To his very last moments, he strived and struggled to assert the right of our community to live in dignity and truth; he stood up against the brown plague of Nazism and the green plague of Legionnaires, against the 'rhinocerotization' of the world whose resurgence we unfortunately witness nowadays.

We are marking a year from the moment when close to the holy day of the Mt Sinai Revelation, on the 21st of Yiar, May 6th according to the common calendar, Chief Rabbi Rosen departed from our midst. The moment of this passage from a temporal biological existence to the eternal spiritual one is not without a symbolic value. There certainly is an ideal association between the life and work of Rabbi Rosen, our spiritual shepherd for more than four decades, and Shavuo that marks the great leap forward of human thinking from idolatry to concept, from materiality to

abstraction, from jungle law to moral law as concentrated in the Ten Commandments revealed on Mount Sinai. For what else was his entire life than a relentless effort to understand and love the Lord our God? What else did Rabbi Rosen do than dig deeper and deeper into our hearts to, as he used to say, bring forth that spark of the divine that glimmers in everyone of us? What were his books, articles, essays, sermons, his biblical exegesis and his modern jeremiads, unless a debate with himself on the eternal covenant between the Maker, the Book and Man, as it is celebrated on Shavuo?

Mingling together reflection and action, high literary skill and thorough pragmatism, the faith of a custodian of light and the struggle to prevent that it be put off, his books portray him as a keen profound thinker drawing on the millennial tradition of Judaic spirituality but also as a man very much aware of the complex problems of contemporary life, and finally as an effective bridge between Romanians and Jews. Ecumenism, the foundation of brotherly relations with other creeds, was a pervasive presence in his teaching. So were his philosophical and religious interpretations of everyday Jewish life. He loved to depict the characters of the Bible as unembellished humans rather than demigods, as 'nice fellows' with human virtues and defects, yet all the greater in their defeat of their own bounds and limits. Most of all he loved Torah to which he paid a tireless tribute as the savior of the Judaic spirit and of national consciousness. These were the basic threads that converged into the ample stream of Judaic lore whose undeniable promoter the Chief Rabbi was throughout his life.

His generation went through the Disaster and only few were left to tell the immense suffering of it. Chief Rabbi Rosen was a witness, a "bush" unconsumed by the fire, the primer and the leader of a huge Aliyah drive, unparalleled in any other country of the ex-Soviet bloc. Wisdom, boldness, persistence and divine gift, he devoted them all to his double allegiance to the "old-new" country that he was anxious to see rebuilt and thriving, and to Romania that he served with loyalty, the country where he was born and where he was to die.

The road to the Maker, he viewed it as a chain, a gradual, link-by-link progression. Links by the tens of thousands were the students of the Talmud Torah courses he had set up, the Magazine of the Mosaic Cult that he had founded, the History Center of the Jewish Community in Romania and the Hasefer publishing house, both of which he had established, the 'Hanukkiads,' the lectures of Judaic topics that he had introduced as milestones of community life—links to the Boundless One, and evidence of an intense human effort for preserving the common heritage, handing it down unaltered from parents to children, relaying in a holy mission

the torch of life down the endless path of generations.

Every spiritual leader is said to have his personal view of the Divine. For Rabbi Rosen this came as a natural permanent dialogue with God, a very active God, the God of history. The very fact that his earthly existence came to an end the 21st of Yiar when we prepare for the spiritual and intellectual liberation day shows the direction of his lifelong efforts, his anxiousness to imbue us with the message of the Ten Commandments, the quintessence of morals, peace and justice, and his confidence that they will prevail over Evil in our hearts and

minds, in our nation and in all nations around the world.

Ladies and gentlemen, today, in this beautiful Corale where Rabbi Rosen carried out for 46 years his noble mission as a spiritual and political guide of the Romanian Jewry, I want to great lengths breaking with my usual, rather scientific rhetoric, to let my heart speak about our dear departed Chief Rabbi, and pay him tribute in a way that, I dare think, would have earned his approval. Other speakers will now proceed to shed more light on many other sides of his rich life and work.

Message from Amb. MILTON A. WOLF, President of the "Joint" Organization

Chief Rabbi Moses Rosen, visionary, poet, leader, sage, innovator, sensitive to Jewish changes in the world, willing at any time to take life endangering chances to help and to save Jews. During the worst periods of the Cold War, Rabbi Rosen walked alone between East and West to better the lot of Romanian Jewry.

It was Rabbi Rosen who accepted the role of mediator that brought the Joint back to Romania in 1966. This was a matter of major importance as we received a defacto status allowing us to build old age homes, Kosher kitchens, food package programs, and other life-sustaining programs. JDC was the first and only voluntary agency allowed to carry on programs in Romania and other Eastern European countries.

Rabbi Rosen's goals were modest. First, heal the victims of the Holocaust. Second, Jewish education for the young to imbue them with a religious and Zionist spirit, to help them in their Aliyah to Israel. Third was to assure continuity for his community in its phasing down period.

The goals were reached - 300,000 Romanian Jews made Aliyah to Israel. Jewish education continues: with children in kindergarten chanting Hebrew and Yiddish songs. This last year Professor Nicolae Cajal as President of FEDROM, the life giving programs developed by JDC and Rabbi Rosen continued on a high standard.

There was only one beloved Rabbi Rosen. On reflection we can only say what a difference it would have been for the Jews of Europe if we had a few Rabbi Rosens in other communities.

Remarks by ZVI FEINE

I would like to add some words on a personal level to those of President Amb. Milton Wolf.

The highest privilege any professional working for a world Jewish organization - such as the Joint was to work with Chief Rabbi Dr. Moses Rosen. He was charismatic, tough, very Jewish and a genius. Yes, he was also stubborn, demanding and often harsh. Yet, I and my colleagues, Ted Feder, Cecile Misrahi and Mara Coen acquired enormous respect for him.

We learnt to recognize that he was working out of a concept - to foster Jewish life in Romania, Aliyah to Israel providing for the health and welfare needs of poor Jews who remained in Romania while helping his beloved country Romania in several extremely important ways.

Being part of this juggling act and playing a role in it as determined by Rabbi Rosen was the highest privilege any Jewish communal professional trying to help his fellow Jews could hope to achieve. Being part of this effort under the aegis of Rabbi Rosen made it all worth it.

At the Joint, we saw Rabbi Rosen as "leading his flock". Our job was to help him take care of the weakest - the poor, elderly and lonely Jews. His achievement with the Joint was not only to bring us into Romania and enable us to operate here in difficult times - but he created a structure of equality and partnership between the Joint and the Federation. Even though the vast majority of the funds came from the Joint - it was a partnership and still is. With his strong personality and enormous accomplishments he equalized the relationship between the two organizations. He set the stage for the continuation of this relationship to be followed after his death by his successor as President of your Federation, Prof. Nicolae Cajal, and by First Rabbi Dr. Ieheskiel Mark whom you have just appointed. It is our privilege to continue this marvelous humanitarian work with you after his death on the strong foundations he so brilliantly laid. These are different times with different leaders in whom we have great confidence. Rabbi Rosen made it all possible. יהי זכרו ברוך - may his memory be blessed!

Jahrzeit Commemoration of Chief Rabbi dr. Moses Rosen

Rabbi MENAHEM HAKOHEN's Speech

SERJE CWAJGENBAUM's Speech

A year ago, precisely as in Israel Jerusalem Day was being celebrated, the city of Jerusalem walked mournfully following Chief Rabbi Dr. Moses Rosen's casket. Could he be asked what kind of funeral he would have liked, he would reply, "such as it was".

Jerusalem was feasting merrily that day. The Israeli colors fluttered and its liberation. Treading behind the Rabbi's casket were ministers of Israel, public officials, envoys from Romania, intellectuals and rabbis, ordinary people, all of them anxious to pay him their last tribute.

Had anyone inquired then how great a personality Chief Rabbi Rosen had been, the answer would have been right there before his eyes in the diversity of people that saw the Rabbi to his place of rest. The Jewish pantheon is certainly not short on prominent figures. Yet only few of them have influenced their congregations so greatly as Chief Rabbi Rosen did. He was one on the precious few that made a lasting mark on their countries, on Jewish history, and on the history of Israel. It was no easy task to act during those somber years. Leading a Jewish congregation right after the Holocaust, healing the deadly wounded flock was a hard thing to do for any shepherd. To help him live up to the task, three elements converged in Dr. Rosen - a triple love of Eretz Israel, of Jewry, and of the human kind. Three elements that represent, but one idea and cannot be untwined from one another. For how can one still be a Jew and feel no love for fellow humans, or for the country where he lives? Chief Rabbi Rosen had these three capital values ingrained in his activity and personality.

Next week, according to the Jewish calendar, we are to celebrate Khag Hashavuot, the time when Torah was received. Everyone knows that Torah was revealed on Mt. Sinai. Yet two uncertainties still linger in our history books about this moment. Here is a people that have traced to a dot all of the numerous places of their wandering,

and yet have failed to locate Mt Sinai. Here is a people that have kept alive the memory of every milestone in their history, and yet cannot remember just when they received Torah. Even the Talmud teachings differ from one another on this point. When was Torah revealed? Was it the 7th of Sivan, the 6th, or was it perhaps another time? There is a profound philosophical significance behing this doubt. It means to say that Torah is not attached to any particular place or time. Wherever there is a Jew there is Torah. We have no date for Torah. At any time, in any circumstances, Torah has been with us. This ubiquity, however, tells of an underlying aspiration - the yearning of the Jewish people that Torah be fulfilled in Eretz Israel at a time when peace will reign over all peoples of the world. That was Chief Rabbi Rosen's philosophy and it is bearing it in mind that he accomplished his historic mission.

After the Holocaust, when Romania sunk into darkness, when its regime rejected any religious value, when any talk of Judaism or human values had been silenced, Chief Rabbi Rosen did every thing he did true to the spirit of these values. This was his capital contribution to the cause of Jewry, to his homeland and his capital community. Whenever a departed is memorialized a candle is lighted for his soul. Candles by the hundreds of thousands are being lit in Israel marking Chief Rabbi Rosen's contribution to the revival of the State of Israel.

As we are gathered in this holy place of worship where Rabbi Rosen used to pray for his community, the Jewish people and the world, we will also remember his dear wife, Mrs Amalia Rosen, of blessed memory. Without her aid, he might not have succeeded in doing as much as he did. We will remember to their place of rest at Sanhedria Cemetery in Jerusalem. We will pray for their rest, pray and hope that the voice of peace may soon be heard in Israel and all over the world.

Banou can hayom lehazik et nechamat zarah harachi le Romania, harav Moses Rosen (zal) ich khazon, ich iozma, rav letalmidim, manhig layahadot.

We are here today to pay tribute to a special man, a man of vision, a Rabbi, a leader, a proud man, a great Jew.

I had the privilege of knowing Rabbi Moses Rosen (zal) for over 20 years. I have the privilege here today of being one of his youngest old friends.

I remember the period, not so long ago, when Romania was under severe Communist regime, and the rest of Eastern Europe was almost cut off from the rest of the world. During the most difficult periods after the War, Chief Rabbi Moses Rosen achieved what no other Jewish leader in this part of Europe was able to accomplish.

If he had just maintained alive the Jewish community of Bucharest, "dayeinou". If he had just rebuilt Jewish communities all over the country, "dayeinou". If he had just shown strenght and leadership when facing anti-Semitism, "dayeinou". If he had just been able to promote Aliyah from Romania, "dayeinou". Al akhat kama, ve kama. He maintained alive a Jewish community in Bucharest and in the provinces, he fought against anti-Semitism, he promoted Aliyah, he trained the youth. For all these achievements, he should be praised and remembered.

I remember visiting together with him the cities of Cluj, Timișoara, Sigheț, Iasi, Dorohoi and many others. Chief Rabbi Rosen was greeted by the communities as a real "manhig". He knew almost every Jew everywhere.

But Rabbi Moses Rosen was not only a leader to his community, he was as well a kind of unofficial Ambassador of Romania. A kind of shadow-minister of foreign affairs or more precisely, a kind of shadow-minister of foreign affairs of the Romanian people as a whole. He was better known in New York, Washington, Paris, London, Melbourne than any other Romanian, not mentioning Jerusalem, of course.

50 years after the end of the War, 50 years after the Shoah, Europe is again confronted with the revival of racism, xenophobia and anti-Semitism. It is every democrat's, every citizen's, every Jew's task to combat all forms of discrimination, all forms of prejudice. This is part of Rabbi Moses Rosen's (zal) spiritual legacy.

But Rabbi Rosen's real heritage is in Israel where the largest part of the Romanian Jewish community who survived the Shoah lives today.

In nomen fun der President fun Yiddish'n Welt Kongress, Edgar M. Bronfman, fun dem General Secretar, Israel Singer, fun di manhigim fun Yiddish'n Welt Kongress un Europeische Yiddish'n Kongress, Ich vil arinen di neshome fun di rebetsin Amalia Rosen voss hot gehat a grois'n skhouss zusamenen mit dem rabiner Moses Rosen (zal).

Ich vinshe dem neuen President fun di yiddishe kehile in Rumania, mein freund Professor Nicolae Cajal, und dem neuen rabiner vus yet haint nokh mitog geveilt weren hatslokhe rabee in zayere oifnemen.

Ich vinshe di gantse kehile fun Rumania hatslokhe bekolh maasei yadeihem oubekhol maasei makhchavoteihem.

FIRST RABBI ELECTED

The General Meeting of the Federation of Jewish Communities in Romania convened May 28, 1995, to select a First Rabbi for the Bucharest Jewish Community. Following the debates, ballots were cast and Rabbi Dr. Yehezkel Mark was elected by 52 votes of a total 56. The jurisdiction of the newly appointed First Rabbi will cover not only Bucharest but all of the other Jewish communities around Romania.

אזכרת הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן ז"ל

נאומו של הרב מנחם הכהן שליט"א

לפני שנה בדיוק, ביום שאנחנו חוגגים את יום ירושלים, ירושלים הלכה ללוות את ארונו של הרב ד"ר דוד משה רוזן ז"ל. אילו יכלו לשאול אותו איך לארגן את לווייתו, הרב הראשי היה עונה: "כפי שנערכה". ירושלים היתה בעצמו של החג, דגלי ישראל היו בכל מקום, ירושלים חגגה את איחודה וגם את שחוררה. ואחרי ארון זה הלכו שרי ישראל, בכירים, ניציגי רומניה, חברי אקדמיה, סופרים ואומנים...המון אנשים, כדי להביא הערצות לאישיות בולטת זו.

אם משהו היה רוצה לדעת כמה גדולה היתה אישיותו של הרב הראשי רוזן ז"ל, היה מוצא את התשובה ברבגוניות האוכלוסיה שלוותה אותו בדרכו האחרונה. רבות הן אישיותיו של עם ישראל, אבל מעטים הם אלה שהשפיעו על הקהילות שהנהיגו במידה כה גדולה כמו הרב הראשי רוזן ז"ל. הוא אחד מאלה שהשפיעו גם על ההיסטוריה של המולדת, על ההיסטוריה של העם היהודי, על ההיסטוריה של ארץ ישראל. ולא היה קל לפעול בשנים אלה. היה קשה להיות רועה מרעיתו בתקופה שאחרי השואה, להיות רועה שחייב לבנות מחדש קהילות.

בשניו שנגרם ע"י הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן היו שלשה גורמים בשילוב: ארץ ישראל, אהבת עם ישראל ואהבת האדם. שלושה גורמים שהם אותו הרעיון ושלא יכולים להיות נפרדים. איך יוכל יהודי להיות יהודי אם אין לו אהבת הבריות ואהבת המולדת? הרב הראשי רוזן ז"ל שילב את שלושת הערכים אלה בפעולתו ובאישיותו.

בשבע הבא נחגוג א"י"ה חג השבועות. חג השבועות הוא זמן מתן תורתנו. כולנו יודעים שהתורה נתקבלה על הר סיני. אבל במקורותינו ההיסטוריים ישנם שני דברים שאיננו יודעים: עם שהצליח לזהות את כל המקומות ההיסטוריים בהם עבר, לא הצליח לזהות את המקום הגיאוגרפי של הר סיני; עם שזוכר את כל התאריכים ההיסטוריים לא זוכר בדיוק את היום בו קיבל את התורה. גם בתלמוד יש וויכוח אם התורה ניתנה ב-7 בסיון או ב-6 בסיון או בתאריך אחר. מאחורי העובדה שאנו יודעים מתי ניתנה התורה מסתתרת מחשבה פילוזופית עמוקה. המשמעות היא שהתורה לא קשורה למקום או לזמן מסוים. איפה שנמצא יהודי שם ישנה גם התורה. התורה אינה קשורה בתאריך מסוים. בכל הזמנים, בכל התקופות, בכל מצב התורה איתנו. קיימת בכל זאת שאיפה אחת, בכל ההתרחשויות האלה: השאיפה של עם ישראל שהתורה תתגשם בארץ ישראל ובתקופה בה השלום יהיה שלום לכל העמים. זו היתה המילוזופיה של הרב הראשי ז"ל וכך הוא מלא את תפקידו ההיסטורי.

בתקופה החשכה של רומניה אחרי השואה, כאשר השלטונות מאז לא הסכימו לשום ערך דתי, בתקופה ההיא בה אמרו שאין מקום ליהדות, אין מקום לדבר על ערכים אנושיים, בתקופה ההיא הוא עשה את כל מה שעשה דווקא ברוח הערכים האלה. זאת היתה תרומתו המיוחדת לעם היהודי, למולדתו לקהילה שהנהיג. ביום של אזכרה מזליקים נר לנשמתו של הנפטר. בארץ ישראל מחלקים מאות אלפי נרות שהם תרומתו של הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן ז"ל לבנייתו מחדש של ארץ ישראל. אנחנו מתכנסים במקום קדוש זה בו הרב הראשי משה רוזן ז"ל התפלל למען קהילתו, למען העם היהודי, למען העולם כולו.

אנו נזכרים בו, נזכרים באשתו עמליה ד"ר רוזן ז"ל שבלעדיה לא היה יכול להשיג כל מה שהשיג. נזכרים גם במקום בו הם נחים, בית הקברות סנהדריה בירושלים. אנו מתפללים למען מנוחת נשמותיהם, מתפללים ומקווים שקול השלום ישמע בישראל ובכל העולם.

נאומו של מר סרז' צווייגנבאום

אנחנו כאן היום בכדי לאזכר רב ראשי מנהיג גדול ויהודי גדול, הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן ז"ל. היה לי הכבוד להכיר יותר מעשרים שנה את הרב הראשי רוזן ואני כאן כנראה אחד מחבריו הצעירים ביותר. אני נזכר בתקופה הלא כל כך רחוקה, כאשר רומניה היתה תחת שלטון קומוניסטי וכמו ארצות מזרח אירופיות אחרות, היתה נפרדת משאר העולם. באחת מהתקופות הפוליטיות הקשות ביותר בעולם, הרב הראשי ד"ר משה רוזן ז"ל, לא כמו מנהיגים אחרים בחלק אירופה הזו, שמר על מה שהיה צריך לשמור: המודעות לזהות הלאומית באוכלוסיה היהודית מרומניה, שמר על קהילה יהודית תוססת בבוקרשט וברחבי המדינה.

לו היה אך ורק בונה מחדש את הקהילות היהודיות ברומניה - דינו !
לו היה אך ורק נאבק נגד האנטישמיות - דינו !
לו היה אך ורק מקדם תנועת עליה מרומניה לארץ ישראל - דינו !

אבל הוא שמר על החיים היהודיים בקהילות בוקרשט וביתר הקהילות, נאבק נגד האנטישמיות, קדם את תנועת העליה וכן את הדור הצעיר ברוח התורה והמסורת; על כל אלה מגיעה לו הערצה ואי-שכחות מצדנו. אני זוכר אותו בביקור בקהילות מכמעט כל אתר מן המדינה: קלוד, טימישווארה, סיגט - ביחד עם אלי וויזל, יאסי, דורוהו ועוד. הרב הראשי דוד משה רוזן ז"ל לא היה רק מנהיג קהילתי, אלא גם שרירי לא רשמי של רומניה, שר ללא תיק, או, יותר מדויק, מהצל, של כל העם הרומני. הוא היה מוכר מאוד בניו-יורק, ביונינגטון, בפריז, בלונדון, במלבורן ובבירות אחרות של העולם ובזוואי - גם בירושלים.

אמרתו שהיה שר החוץ מהצל של העם הרומני בגלל שהוא הרגיש כיהודי - רומני. חמשים שנה אחרי סיום מלחמת העולם השנייה, חמשים שנה אחרי השואה, איירופה מתמודדת מחדש עם קיצוניות מחודשת, עם תופעות של שנאת זרים ואנטישמיות. חובה של כל דמוקרט, של כל אזרח, של כל יהודי להאבק נגד כל צורה של הפליה שגורמת טרגדיות איומות. זה חלק מהירוששה הרוחנית של הרב הראשי ז"ל, אבל ירוששה האמיתית היא בישראל, מכיוון שהחלק הכי גדול של יהודי רומניה, שרידי השואה, חי בארץ ישראל.

אני נמצא כאן בשם נשיא הקונגרס היהודי הבין-לאומי, אדגר ברונפמן, בשם מזכירו הכללי, ישראל זינגר, בשם מנהיגים יהודים מכל העולם ובשם הנהגת הקונגרס היהודי האירופאי, כדי להביא הערצה לאיש הגיבור והדגול שנסתלק. אני רוצה לאזכר גם את מי שהיתה רעייתו הנאמנה, אשת חיל במלוא מובן הדיבור, עמליה ד"ר רוזן ז"ל, שתרומתה למעולתו של בעלה היתה בה חשובה. אני מאחל לנשיא החדש, לחברי פרוטסור קז'ל, לרב הראשי החדש שיבחר, הצלחה רבה בתפקידיהם בתור הנהגת קהילות יהודי רומניה. אני מאחל לכל הקהילה היהודית ברומניה בריאות, שגשוג ופריחה.

סקס מרשים בבוקרשט לזכר הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן ז"ל

המציאות היהודית

רעיונות לחג השבועות

בקולות וברקים

"וכל העם רואים את הקולות ואת הפלידים ואת קול השופר ואת ההר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק" (שמות כ,טו)

בדרות הלילה פלחו ברקים את שמי האנושות. היו אלה אורות האמת שפרצו בעור מבדד לחשכת הבערות. הקולות הביאו מארבע כנפות הארץ את כשרות הגאולה לנענים. קולות וברקים. עיני עוורים נפקחו לראות, גדול שפע האור שהופיע במרומים ואין ערפל עומד חוצץ לפני הקורים הברוכים של תורה הבאה לחמם לבבות ולרפא כל מחץ.

"וכל העם רואים את הקולות" (שמות כ,טו) כי עיני כל פקוחות לרווחה כדי לחזות בלחות-הברית. כל אותם שהיו עד כה ערלי ארץ לשמוע את קריאת הנדיבות של תכונת האדם, התחילו גם הם לשמוע, להקשיב, כי היקום כולו רעד לקול הלופת את העולם כולו.

"ידבר א-להים". לא כארדן המצוה על עבדיו, אלא כאב המנחם את בנו. הוא נגלה עליהם בדמותו הנעלה: הגואל. "אנכי ה' אלהיך אשר רוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים"

אך זה החלו ימי חייו. בבית עבדים היית עב עתה, וכעשי הרי אתה צועד נכוחה. עד עתה ידעת מלקות שוט נוגשך, ואילו עתה כוננת מביטך לשמים בגאון וחזרה. עד עכשיו חלתו כתולעת, והיום נהיית ל"אדם" בן חורין.

ליציאת מצרים לא היתה כל משמעות, לולא הביאך הלום בתחתית הר סיני. השליחות שקיבל משה רבנו לגאול את העם, נמצאת בצירופי אופיות שבפסוק זה: "בהרצאיך את העם ממצרים תעבדון את הא-לוהים על ההר הזה" (שמות ג,יב)

בברחן מבית-העבדים נהיית אמנם לעם. לו רק אלה נעשו לך, היו הרברים נשכחים זה מכבר. הרכה אומות יש בעולם ובאם נוספת אומה אין בכך משום שינוי במאזני ההיסטוריה. לבטח אין בכך לעורר תשומת לב ודורות הבאים ש"אתם המעט מכל העמים". נוספתם לאלה הקיימים זה כבר. עמים הופיעו ובעלמו בהיותם תחת ממשלת דודן בה רק לתקפתם ניתן לחיות ואילו החלשים נרמסו בלי חמלה.

יציאת מצרים ארצה על פרשת דרכים של האנושות כי אחריה באה התגלות על הר סיני לא רק עם חדש קם לתחיה, אלא תורה חדשה הרימה נס כלפי מעלה. עליה לפרסם ערכים נצחיים, ערכים מוסריים.

משה, מעל פסגת הר סיני באה אותה שעה לבני אדם הבשורה על הימים שבהם תימח כל דמעה ותחדל כל אנחה. ומאז אינם יכולים לשכוח את הברקים שהאירו להם את הדרך לעתיד, ושוב לא יכלו עוד לשכוח את קולות הרעמים שהעירו את מצפונם הרדום.

(מספרו של הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן ז"ל - "עיתים לתורה")

אזכרת שנה מפטירתו של הרב הראשי לשעבר ד"ר דוד משה רוזן ז"ל

ביום כ"ח אייר ש.ז. (28 במאי) התקיימה בבית הכנסת הכוללי מבוקרשט אזכרת שנה מאז הרב הראשי שלנו ד"ר דוד משה רוזן ז"ל הלך לעולמו. השתתפו מנהיגי הקהילה, נציגי השלטונות: מר וויקטור אופסקי-יועץ נשיאותי, מר פטרו קרישאן - סו המסחר, מר איוון טורצ'ר-מזכיר בפועל של ועדת המיעוטים הלאומיים, נציג ממשלת רומניה, מר יון ניקולה- מנהל בזמירות המדינה לדתות, פרום. דר. שטפאן קוסימיר-חבר הפרלמנט, אישים של החיים התרבותיים ברומניה, נציגים של ארגונים שונים, נשיאי קהילות יהודיות מרחבי המדינה, עתונאים, קהל רב. היו נכחים: מר אבשלום מגידון - שגריר מדינת ישראל ברומניה, דר. אנטון רוסבאך - שגריר מדינת גרמניה והגב' רוסבאך, מר מיכאל אייניק - יועץ שגרירות ארה"ב, מר ויבולוד פיליס - מזכיר תרבותי בשגרירות רוסיה, מר פטר סיקולה-יועץ פוליטי בשגרירות צ'כיה, מר סרז' צ'ווינגבאום, מנכ"ל הקונגרס היהודי העולמי, מחלקת אירופאית, מר יצחק ארצי, הרב מנחם הכהן - שמהם חברי הכנסת לשעבר, מר ויבולוד פיליס - מנהל הקרן הלאומית לרווחת ילדי ישראל, מנהל תכנית הגיוינט ברומניה, הגב' טובה בין נון - מנכ"ל הסוכנות, הרבה אישים אחרים.

אנשי העריצו את זכרו של הרב הראשי: נשיא הפדרציה - חבר האקדמיה ניקולאי קול, הרב ד"ר אהרן (ארכסט) נוימן, מר וויקטור אופסקי, מר איוואן טורצ'ר, מר יון קוסימיר, מר יצחק ארצי, הרב מנחם הכהן, מר סרז' צ'ווינגבאום וד"ר צבי פיין - שהיה ראש המסר של השגריר מילטון וולף-נשיא הגיוינט ודבר גם בשמו עצמי כאחד מהעריץ את הרב הראשי שלנו.

החן ויולי הארניק והשו"ב אליעזר גלאנץ ערכו תפילות לזכרו של הרב המנוח והמקלות תלמוד תורה ו"שורה זמרה" ביצעו תכנית אמנותית מתאימה עם שירים נכתבו המלחינים אורל ג'רוויאנו, אורל פלאה, לויזה קון ואיזו גוט שהוא גם מנצח של המקלה.

ביום הסקס, פרופסור ניקולאי קזיל הודה לנואמים המכובדים ולמשתתפים באזכרה, תוך כדי כך שהדגיש שועד הקהילות היהודיות ברומניה לא יחסוך מאמצים נכדי להמשיך את ירושתו של הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן ז"ל. בהזדמנות זו, נבדדו הודיע שנוסד קרן וגם פרום "בני-ברית" על שמו של הרב הדגול שלעד לא ישכח מקרבנו.

יהי זכר הרב הראשי ד"ר דוד משה רוזן ברוך !

נאומו של חבר האקדמיה פרום. דר. ניקולאי קזיל נשיא הפדרציה של הקהילות היהודיות ברומניה

בעת שנה אחרי שהרב הראשי ד"ר משה רוזן ז"ל הלך לעולמו, לא נוכל די להרכין ראשינו מול זכרו בלי לצטט אחת ממחשבותיו הקשורות בחבל הדק שמפריד בין החיים והמוות. "כל אחד מאתנו הוא אדריכל נצח", כתב מנהיגנו הרוחני באחד ממאמריו. "עם כל מחשבה, עם כל רגש אדיב, עם כל מצוה, אנו מוסיפים עוד אבן לתמונת הנצחיתנו. כאשר הבגד הארצי נסתלק, ארמון זה של הגשמותנו בשרות הטוב והרפוי הוא מציג את ההנצחה שאנו בעצמנו בנינו".

המלים נחלשים מול הסערה והסיבוך שמכסה היסטוריה של הקהילה, היסטוריה ארוכה ומעיינת. כשיולב בין רוח לפעולה, בין אמונה למאבק, בין איכויות שכלניות ליציאות דופן למטרות מיידידות של החיים. תוך כדי צמצום למינימום של שעות מנוחה לטובת שעות העבודה, הרב הראשי ד"ר משה רוזן ז"ל הצליח האיחוד היחידי והמושלם בין חיים אישיים וציבוריים - תכונה דומיננטית של אישיות גדולה. קיומו הרצוי הנפך להיסטוריה של הקהילה - עם חייה המוכרים והלא מוכרים, הגלויים והנסתרים. רק כח יוצא דופן עם ידע רחב, רק חזון היסטורי מציאותי, מעודדים ע"י אחריות עצמית ובמיוחד אחריות על הקהילה, הם אלה שגרמו לנצחונם ברוב מאבקי. רק בשנים האחרונות, בספר זכרונות "סכנות, נסיונות, נסים" וגם ב"מסמכים מקוריים" שפורסמו ב"כתב-עת" שייסד, נוכחו לדעת את המימדים האמיתיים ומסירות נפש שבהם פעל. הוא התאמץ ולחם עד הרגע האחרון בשרות זכות לחיים בתוך אמת ובכבוד של קהילתנו, כנגד הגל הירוק או החום, המחלה המדבקת "הקרנפיתיות" שצבענו, מאיימת על העולם מחדש.

אנחנו באזכרת שנה מאז, קרוב לימי מתן תורה, ב-21 באייר (ב-6 למאי לפי ס.ג.), הרב הראשי ד"ר משה רוזן הלך לעולמו. זה רגע סמלי. מה היו חייו מאשר מאבק נמרודי להפיץ תורה וברכים, לחנך את הדור הצעיר על ברכי התורה? ומה היו מאמריו וספריו אשר כתב ונאומיו והדברים והדרשות אשר כבשו את לב המקשיבים אם לא מאמץ גדול להדריך את קהילתו בדרך התורה והמסורת? הוא איחד את הרעיון עם הפעולה והכל לטובת צאן מרעייתו. הרב המנוח הזכיר לנו תמיד שהיהודי חייב להיות אמון למולדת ולא לשכוח את ארץ אבותינו, ארץ ישראל. הוא לחם במסירות נפש בעד הכבוד העצמי של הקהילה, נגד האנטישמיות והאי-סובלנות בלי הבדל צבע שלהם. יסוד מוסדות מאורגנות לחינוך ולעזרה סוציאלית. תלמוד תורה, עתון יהודי, מסעדות כשר, עזרה כספית ע"י הגיוינט בהשתתפות הקהילה, חוג הרצאות בעיר הביירה ובערי השדה, וכל מה שהיה ביכולתו לטובת הכלל.

46 שנה עמד בראש הקהילה היהודית ברומניה ורכש לו שם טוב, כבוד רב בעולם היהודי ואהבת הרבים אשר הכירו והעריצו את עבודתו הבורכה לטובת קהילתו, לטובת המולדת, ולטובת עם ישראל כולו. יהי זכר רבנו לעד ברוך !

הרב הראשי משה רוזן ז"ל, חוזה היה, משורר, מנהיג, חכם, מחדש ורגיש לשניוניים של היהדות הבין-לאומית, מוכן תמיד את חייו כדי להציל ולעזור ליהודים. בזמנים הכי קשים של המלחמה הקרה, הרב רוזן, לבד, עשה קשר בין מזרח למערב על מנת לשפר את גורל היהודים ברומניה.

הרב רוזן היה האיש שתוך כדי כך שהסכים לקחת תפקיד של מקשר, הקל על חזרת ארגון גיוינט ברומניה בשנת 1966. היה זה דבר של חשיבות גורלית מכיון שאז קבלנו למעשה סטטוס שאיפשר לנו לבנות בתאי אבות ומסעדות כשר, לקיים תוכניות של עזרה במזונות ותוכניות אחרות של עזרה סוציאלית. הגיוינט היתה הסוכנות הלא ממשלתית הראשונה והיחידה שקבלה אישור לפעול ברומניה ובארצות אחרות ממזרח איירופה.

יעדו של הרב רוזן היו מציאותיים. מה שתכנן בראש וראשונה היה לעזור לשרידי השואה. מטרתו השניה היתה החינוך היהודי, לגדל את הדור הצעיר ברוח דתית וצינונית שתוכל להכין אותם לעליה לארץ ישראל. מטרתו השלישית היתה להבטיח המשך הקהילה בתקופה של צמצומה המספרית ההדרגתית. יעדיו השגוי: יותר משלוש מאות אלף יהודים ברומניה עלו ארצה. החינוך היהודי המשיך; עד היום ילדים שרים שירים בעברית ואידיש. במשך השנה האחרונה, מאז פרופסור נ. קזיל קיבל את הנהגת ועד הקהילות היהודיות, התוכנית החברתית שיוזמו ע"י הגיוינט וע"י הרב רוזן ז"ל המשיכו להתקיים ברמה הכי גבוהה.

הרב רוזן האהוב היה יחידי במינו. אם אנחנו חושבים, אנחנו מבינים כמה היה יכול להיות טוב ליהודי איירופה לו היו לנו כמוהו גם בקהילות אחרות.

נבחר רב ראשי חדש ליהודי בוקרשט

ב-28 במאי ש.ז. התקיימה אסיפה כללית של ועד הקהילות היהודיות ברומניה בבדי לבחור רב ראשי לקהילת יהודי בוקרשט. אחרי הדיונים וההצבעה, נבחר הרב ד"ר יחזקאל מרק שליט"א שבעדו הצביעו 52 מ-56 בוחרים הנוכחים. לרב הראשי שזה עתה נבחר תהינה סמכויות גם ביתר הקהילות.